

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาทัศนคติของผู้บริหารและครูต่อการเรียนร่วมครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ทัศนคติ
2. การเรียนร่วม
3. วิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของทัศนคติ

NovaAce (2550 : 1) กล่าวว่าทัศนคติหมายถึง

1. ความสลับซับซ้อนของความรู้สึกหรือการมีอคติของบุคคล ในการที่จะสร้างความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมา

2. ความโน้มเอียงที่จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือต่อต้าน สิ่งแวดล้อมที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใดในด้านพฤติกรรม หมายถึงการเตรียมตัวหรือความพร้อมที่จะตอบสนอง

จูไรพร จินตกานนท์ (2535 : 29) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพการงูใจ อารมณ์ การยอมรับและความรู้ความเข้าใจ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล

ลัทธிகาล ศรีวระมย์ (2541 : 94) กล่าวถึงทัศนคติว่าการประเมินหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบในวัตถุ คน หรือเหตุการณ์ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของคนคนหนึ่งเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง ทัศนคติไม่ใช่สิ่งเดียวกับค่านิยม เพราะค่านิยมเป็นสิ่งที่เราเห็นคุณค่าแต่ทัศนคติเป็นความรู้สึกด้านอารมณ์ (พอใจหรือไม่พอใจ) แต่ทั้ง 2 อย่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน หรือหมายถึงความรู้สึก ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อม ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามภาระผูกพันอย่างหนึ่งที่มองไม่เห็น เช่นเดียวกับสัญชาตญาณหรือแรงงูใจ แต่เป็นพลังที่สามารถผลักดันการกระทำบางอย่างที่สอดคล้องกับความรู้สึกของทัศนคติ อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติคือท่าทีหรือแนวโน้มของบุคคลที่แสดงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นบุคคล กลุ่มคน ความคิดหรือสิ่งของก็ได้ โดยมีความรู้สึกหรือความเชื่อเป็นพื้นฐาน

คาร์สัน (Carlson, 1987: 35) กล่าวว่าทัศนคติคือจิตลักษณะอย่างหนึ่งของบุคคล เป็นความโน้มเอียงที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดรวมทั้งความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรมมุ่งกระทำต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ

สรุปว่าทัศนคติ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก ความเชื่อ หรือการรับรู้ของบุคคลกับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมตอบสนอง ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้นซึ่งเป็นได้ทั้งเชิงบวกและลบ

ลักษณะของทัศนคติ

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ทัศนคติจะมีคุณลักษณะของประเมิน ทัศนคติเกิดจากการประเมินความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวกับสิ่งของ บุคคลอื่น หรือเหตุการณ์ซึ่งจะเป็นสื่อกลางทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง
3. ทัศนคติมีคุณภาพและความเข้ม คุณภาพและความเข้มของทัศนคติ จะเป็นสิ่งที่บอกถึงความแตกต่างของทัศนคติที่แต่ละคนมีสิ่งต่างๆ
4. ทัศนคติมีความคงทนไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากทัศนคติเกิดจากการสะสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้มา
5. ทัศนคติต้องมีที่หมาย เช่น คน วัตถุ สิ่งของ สถานที่หรือเหตุการณ์ เป็นต้น
6. ทัศนคติมีลักษณะความสัมพันธ์ ทัศนคติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุ สิ่งของ บุคคลอื่น หรือสถานการณ์

ลัทธิกาล ศรีวระมย์ (2541 : 95-96) กล่าวว่า คนเรามีทัศนคติหลายอย่างแต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะทัศนคติที่มีความเกี่ยวข้องกับงานเท่านั้น ทัศนคติเกี่ยวกับงานเป็นการประเมินทัศนคติของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับงาน ซึ่งมีทั้งด้านบวกและลบ ทัศนคติที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานมี 3 ชนิดได้แก่

1. ทัศนคติเกี่ยวกับความพอใจในงาน (Job Satisfaction Attitudes) ความพอใจในงาน หมายถึงทัศนคติของคนใดคนหนึ่งที่มีต่องานของเขา คนที่มีความพอใจในงานของเขาสูงจะมีทัศนคติในทางบวกต่องาน ตรงข้ามกับคนที่ไม่พอใจในงานเขาก็จะมีทัศนคติในทางลบเกี่ยวกับงาน แต่ในการพูดถึงทัศนคติของพนักงานเรามักจะหมายถึงในทางพอใจ
2. ทัศนคติของการมีส่วนร่วมในงาน (Job Involvement Attitudes) หมายถึง อัตราของการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในการทำงานว่ามีความสำคัญ และมีคุณค่า พนักงานที่มีระดับ

ของการมีส่วนร่วมในงานสูงจะมีความระมัดระวังเกี่ยวกับงานที่ทำสูง มีการขาดงานน้อย และการลาออกน้อย

ทัศนคติด้านความผูกพันกับองค์กร หรือความจงรักภักดีต่อองค์กร (Organizational Commitment Attitudes) หมายถึงระดับของความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่อย่างเต็มกำลังความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ หรือหมายถึงระดับที่พนักงานเข้ามาเกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์กรและต้องการรักษาสภาพความปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์กร บุคคลใดมีความรู้สึกผูกพันกับองค์กรสูง คนเหล่านั้นจะมีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2537: 246-247) กล่าวถึงลักษณะของทัศนคติไว้ว่า

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้
2. ทัศนคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง ฉะนั้นทัศนคติ จึงมีทั้งบวกและลบ เช่นถ้านักเรียนมีทัศนคติบวกต่อวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนจะชอบเรียนคณิตศาสตร์ และเมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษา ก็จะเลือกเรียนแขนงวิทยาศาสตร์ตรงข้ามกับนักเรียนที่มีทัศนคติลบต่อคณิตศาสตร์ก็จะไม่ชอบหรือไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียน เมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษา ก็จะเลือกเรียนทางสายอักษรศาสตร์ ภาษา
3. ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบเชิงความรู้สึก อารมณ์ (Affective Component) องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือการรู้คิด (Cognitive Component) องค์ประกอบเชิงพฤติกรรม
4. ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงของทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงจากบวกเป็นลบหรือจากลบเป็นบวก ซึ่งบางครั้งเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทิศทางของทัศนคติหรืออาจจะเปลี่ยนแปลงความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากน้อย ทัศนคติบางอย่างอาจจะหยุดเลิกไปได้
5. ทัศนคติเปลี่ยนแปลงตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เนื่องจากชุมชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ อาจจะมีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษเฉพาะ ฉะนั้นค่านิยมเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลที่เป็นสมาชิกในกรณีที่ต้องการการเปลี่ยนทัศนคติจะต้องเปลี่ยนค่านิยม
6. สังคมประกิต (Socialization) มีความสำคัญต่อการพัฒนาทัศนคติของเด็ก โดยเฉพาะทัศนคติต่อความคิดและหลักการที่เป็นนามธรรม อุดมคติ เช่น ทัศนคติต่อเสรีภาพในการพูด การเขียนเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมสูง จะมีทัศนคติบวกสูงที่สุด

สาเหตุที่ทำให้บุคคลเกิดมีทัศนคติ

สนใจ ลักษณะ (2519: 46-47) กล่าวว่าสิ่งที่ควรทราบคือทัศนคติว่าก่อตัวจัดรูปอยู่ในตัวบุคคลได้อย่างไร

1. เกิดจากการเรียนรู้ทัศนคติส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ว่าอะไรดี ไม่ดี ถูก ไม่ถูก เช่นเกิดจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ เป็นต้น การเรียนรู้อาจแยกได้เป็น

1.1 เกิดจากประสบการณ์เฉพาะตัว เช่นเคยถูกคนมีहनวครึ่งแก็ ก็เกลียดคนมีहनวครึ่งใจมา เคยพูดไพเราะแล้วได้รางวัลก็มีนิสัยชอบพูดไพเราะ

1.2 เกิดจากการสอนที่มีแบบแผน ส่วนใหญ่คือ การสอนในโรงเรียน นอกจากจะได้ความรู้ความเข้าใจและทักษะแล้ว การสอนของครู ยังก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นทัศนคติอย่างถูกต้องมีเหตุผลอีกด้วย เช่นเรียนประวัติศาสตร์ ก็เกิดความรู้สึกรักชาติ เป็นต้น

2. เกิดจากการกระทำตัวให้เข้ากับคนที่เรานิยมรักใคร่ เรียกว่าขบวนการ Identification คือ ทำตัวให้เหมือนกับบุคคลที่เราอยากจะเป็นพวกเดียวกับเขา เขาชอบอะไร เกลียดอะไรก็ทำตาม ซึ่งส่วนใหญ่เด็กจะทำตัวเป็นพวกกับพ่อแม่ พี่น้อง ครู อาจารย์ ที่เด็กอยากเป็นพวกด้วย เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นนิยมรักใคร่ตัวเด็กเห็นว่า เด็กเป็นพวกเดียวกับตน ขบวนการ Identification จะลึกซึ้งกว่าการเลียนแบบ (Imitation) เพราะการเลียนแบบเลียนแต่การกระทำ แต่ Identification เป็นการถ่ายแบบทำตัวให้เหมือนทั้งความรู้สึกนึกคิดด้วย

3. เกิดจากแบบอย่าง (Model) เด็กเห็นคนกระทำอะไร ก็อยากจะทำตามบ้าง เช่นเห็นคนสูบบุหรี่ ก็อยากสูบบุหรี่ เพราะคิดว่าผู้ใหญ่ต้องสูบบุหรี่ ฯลฯ นานๆ เข้าก็เลยฝังใจเป็นทัศนคติ

4. เกิดจากสถาบัน คือ หน่วยงานที่ควบคุมสังคม เช่น ศาสนา กฎหมาย ลัทธิ การเมือง เด็กอยู่ภายใต้สถาบันชนิดใดก็จะรับความคิด ความนิยมชมชอบ มาเป็นทัศนคติของตน นอกจากจะเห็นว่าสถาบันชนิดอื่นดีกว่าที่ตนมี เช่น เห็นว่าลัทธิสังคมนิยมแก้ปัญหา ความยากจน ได้ก็นิยมชมชอบ พาลเกลียดลัทธิเสรีนิยมที่ตนเคยอยู่มา

5. เกิดจากความกดดันของกลุ่ม (Group Pressure) เป็นอิทธิพลทางจิตวิทยาสังคม เด็กจะทำตัวให้เข้าคณะเพื่อให้หมู่คณะยอมรับและเพราะเกรงกลัว หมู่คณะจะตำหนิให้ตนเสื่อมเสีย เช่น เข้าไปในหมู่คณะ ส่วนใหญ่เชื่อว่าอาจารย์คนนี้สอนไม่ดี ตนเองไม่เห็นด้วยก็ไม่กล้าคัดค้าน จำต้องยอมรับไปด้วย นานๆ เข้าก็อาจเกิดเป็นทัศนคติได้

ชนิดของทัศนคติ

ในการพิจารณาถึงทัศนคตินั้นเราอาจแยกประเภทได้กว้าง ๆ ว่าทัศนคติดีมีอยู่ 2 ประเภทคือ

1. ทัศนคติทั่วไป ได้แก่ ในลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้าง ๆ เช่น การมองโลกในแง่ดีการมองโลกในแง่ร้าย การเคร่งในระเบียบเดิม ทัศนคติเป็นประชาธิปไตย และความนิยมในการใช้อำนาจเด็ดขาด เป็นต้น

2. ทัศนคติเฉพาะอย่าง ได้แก่สภาพทางจิตใจที่คนมีต่อสิ่งของ คน ปรากฏการณ์ และสิ่งอื่น ๆ เป็นอย่าง ๆ ไป ทัศนคติในวงแคบเช่นนี้มักแสดงออกมาในลักษณะของความพึงพอใจ (Favorable) หรือไม่พึงพอใจ (Unfavorable) ทัศนคติที่พึงพอใจเราเรียกว่า ทัศนคติในเชิงนิยม (Positive) ทัศนคติที่ไม่พึงพอใจเราเรียกว่า ทัศนคติในเชิงนิเสธ (Negative) สำหรับทัศนคติเช่นนี้เรากล่าวได้เจาะจงลงไปว่าคนนั้น คนนี้มีทัศนคติอย่างไรต่อครูใหญ่ ต่อวิชาคณิตศาสตร์ ต่อคนจีนหรือต่อเพื่อน เป็นต้น ทัศนคติมีความเข้มข้นต่างกัน บางคนอาจจะมีทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งแต่พอประมาณ แต่อาจมีทัศนคติบางอย่างเข้มข้นมาก ทัศนคตินั้นเปลี่ยนแปลงแต่ก็เปลี่ยนแปลงได้ยาก ยิ่งเป็นทัศนคติที่เข้มข้นมาก ๆ แล้ว โอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงนั้นมีน้อยเหลือเกิน คนที่มีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาเลขมาก ๆ นั้นครูจะพยายามอย่างไรก็ทำให้เขาหันมาสนใจต่อวิชา เลข หรือทำให้เขาเห็นว่าวิชาเลขเป็นวิชาที่น่าเรียนได้ยากมาก

ทัศนคติเป็นเรื่องของบุคคลแต่ละบุคคลก็จริง แต่สังคมที่เราสังกัดอยู่นั้นก็มีอิทธิพลเหนือทัศนคติของเราได้มาก ดังนั้นในเวลาศึกษาทัศนคติของเด็กเป็นรายบุคคลเราก็ควรศึกษาทัศนคติของสังคมประกอบด้วย เช่นในสังคมหนึ่ง ผู้คนหันไปนิยมว่าการทำงานด้วยมือเป็นงานต่ำ เด็กที่เกิดในสังคมนั้นมักจะมีทัศนคติเช่นนั้นตามไปด้วย หากจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเด็ก เราอาจจำเป็นต้องคิดถึงการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติของคนในสังคมนั้นด้วย

องค์ประกอบของทัศนคติ

สุชา จันทน์เอม (2541 : 1) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติไว้ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. Cognition Component เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้หรือความเชื่อถือของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นในทางตรงกันข้าม หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. Feeling Component เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกของบุคคล ซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย นั่นคือหากบุคคลมีความรู้สึกรัก หรือชอบพอใจในบุคคลใดหรือสิ่งใด

ก็จะช่วยให้เกิดทัศนคติต่อบุคคลนั้นไปด้วย แต่ถ้าหากมีความรู้สึกเกลียดหรือโกรธ บุคคลใด สิ่งใดก็จะทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น

3. ทัศนคติเป็นนามธรรม และส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางด้านการปฏิบัติ แต่ทัศนคติไม่ใช่แรงจูงใจและแรงขับ แต่เป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะได้ตอบและแสดงให้ทราบถึงแนวทางของการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งเร้า

ทัศนคติมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

วิธีการที่ครูอาจใช้ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเด็ก มีดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงอธิบาย เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างแจ่มแจ้ง บางทีเด็กอาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ ถ้าเด็กได้ทราบข้อเท็จจริงทั้งหมด เด็กอาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้
2. โดยเหตุที่อารมณ์มักมีส่วนในการสร้างทัศนคติมาก การให้เด็กดูภาพยนตร์หรือได้ฟังเรื่องราวที่ช่วยอารมณ์ให้ชอบสิ่งที่เด็กไม่ชอบมาก่อน ก็อาจช่วยให้เด็กเปลี่ยนทัศนคติได้มากเหมือนกัน
3. ด้วยเหตุที่สิ่งแวดล้อมทางสังคม มีอิทธิพลต่อทัศนคติมาก ดังนั้นถ้าครูต้องการแก้ไขทัศนคติของเด็ก ครูอาจจัดให้เด็กได้คบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีทัศนคติดี บางทีเด็กสามารถแก้ไขทัศนคติบางอย่างได้โดยอาศัยการเอาอย่างจากเพื่อน
4. การอ่านหนังสือที่ดีก็ช่วยให้เด็กเปลี่ยนทัศนคติได้ในบางโอกาส แต่ครูต้องคอยอภิปรายกับเด็กและชี้ช่องให้เด็กมองเห็นจุดสำคัญหลังจากที่ได้อ่านหนังสือแล้ว
5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนโดยการกระทำ อาจจะช่วยแก้ไขทัศนคติของเด็กได้มาก ในขณะที่เด็กได้รับประสบการณ์นั้น ๆ ครูต้องคอยดูแลและให้ความช่วยเหลืออยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับความเข้าใจเรื่องนั้นอย่างแจ่มแจ้ง

การวัดทัศนคติ

ในทางจิตวิทยา การวัดทัศนคติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคน เพราะการรู้ถึงทัศนคติของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่าเป็นไปในทิศทางใด และมีความเข้มมากน้อยแค่ไหน ย่อมจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทำนายพฤติกรรมที่อาจจะเกิดขึ้นของบุคคลนั้นได้ และสามารถวางแผนดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งกับบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ การวัดทัศนคตินั้นส่วนใหญ่ นักจิตวิทยาจะเป็นผู้ดำเนินการ และทำได้โดยดูจากพฤติกรรมที่แสดงออกหรือผลจากการตอบสนองเป็นสิ่งที่ทำได้ สำหรับเทคนิควิธีที่ใช้วัดทัศนคติ นักจิตวิทยาได้พยายามศึกษาและพัฒนามาตั้งแต่สมัยเริ่มต้น วิธีหนึ่งเป็นที่รู้จักและถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายก็คือมาตรวัดทัศนคติ

นักจิตวิทยาวัดทัศนคติโดยให้ความสนใจในรูปแบบของการวัดชนิดต่าง ๆ ซึ่งถูกสร้างขึ้นทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการวัดทางจิตวิทยาได้ถูกพัฒนาและนำมาใช้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับทัศนคติ ดังนั้นในการวัดทัศนคติของบุคคลอาจทำได้โดยพิจารณาจากภาษาที่บุคคลแสดงออกหรือพิจารณาจากความคิดเห็นนั่นเอง

การวัดทัศนคติทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การสังเกต เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ศึกษาทัศนคติโดยใช้ประสาทหูและตาเป็นสำคัญ การสังเกตเป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วนำข้อมูลที่สังเกตนั้นไปอนุมานว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นอย่างไร
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาจะต้องออกไปสอบถามบุคคลนั้น ๆ ด้วยตนเอง โดยอาศัยการพูดคุย ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมวางแผนล่วงหน้าว่าจะสัมภาษณ์ในเรื่องใด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด
3. แบบรายงานตนเอง เป็นวิธีการศึกษาทัศนคติของบุคคลโดยให้บุคคลนั้นเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้นออกมาว่า รู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาตามประสบการณ์และความสามารถที่มีอยู่ ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล

การเกิดทัศนคติ

ทฤษฎีความคงที่ ได้ให้คำตอบแก่เราว่าต้องมีความคงที่ในด้านความเชื่อและคุณค่าในตัวเรา ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงถึงความชอบและไม่ชอบของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติเป็นลบ หรือปานกลาง

ความสำคัญของทัศนคติ

ทัศนคติเป็นแนวคิดที่สำคัญมากแนวทางหนึ่ง ทางจิตวิทยาสังคมและการสื่อสารและมีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย บางทีการอุทิศตนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ครูสามารถทำให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรง คือการมีทัศนคติเชิงบวกและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงบวก (โรมัส ,1996 : 266)

สมใจ ลักษณะ (2519: 45) กล่าวว่าทัศนคติดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล อิทธิพลของทัศนคติดีมีมากเช่น

1. มีผลต่อการรับรู้

บุคคลจะรับรู้และแปลความตามทัศนคติของตนเสมอ เช่น เห็นคนจีนร่ำรวยก็ตีความว่า คนจีนขูดรีดคนไทย เพราะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนจีน เห็นอดีศรียัมให้ก็แปลว่าขี้มเยาะ เพราะมีทัศนคติที่ไม่ชอบหน้าอดีศร

2. มีผลต่อการกระทำ

บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆ ออกไปต่อผู้อื่นหรือต่อวัตถุ นามธรรมอื่นๆ ก็ จะโน้มเอียงตามทัศนคติที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น เด็กไม่เอาใจใส่คณิตศาสตร์ เพราะไม่ชอบคนสอน

3. อื่นๆ เช่น มีผลต่อการคาดคะเนล่วงหน้าว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น มีผลต่อการทำให้บุคคลได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย

บทบาทของสื่อมวลชนต่อทัศนคติ

สื่อมวลชนล้วนมีบทบาทต่อทัศนคติได้ เช่น เมื่อผู้รับสารได้รับก็จะทำให้เกิดความรู้ก็จะไปมีผลที่จะทำให้เกิดทัศนคติได้

ทัศนคติของผู้เรียน

นักจิตวิทยามนุษยนิยม ได้กล่าวว่า ทางโรงเรียนควรจะเน้นความสำคัญ ของวัตถุประสงค์ เจตนิสัยตั้งแต่ชั้นอนุบาลขึ้นไป การที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นักเรียนจะต้องเรียนรู้ทักษะทางสังคม มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดีและจริยธรรม

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ ทั้งสองสิ่งมีความสัมพันธ์กัน คนเรามักจะรับเอา ปรับเปลี่ยนและเลิกมีทัศนคติได้เพื่อให้สอดคล้องกับความจำเป็นและการตัดสินใจที่มีการเปลี่ยนแปลง

ทัศนคติไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เพียงแค่ใช้การศึกษาเท่านั้น การยอมรับเอาทัศนคติใหม่ๆ เข้ามานั้นขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนถ่ายทอดความรู้ มีการถ่ายทอดอย่างไร บุคคลเกิดการรับรู้อย่างไร ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของผู้สื่อสาร และเงื่อนไขที่ว่ามีการรับเอาความรู้มาอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติกระทำได้อันเนื่อง

1. บุคคลรับเอาข้อมูลใหม่จากคนอื่นหรือสื่อ- การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้
2. โดยผ่านประสบการณ์ตรงกับสิ่งทำให้เกิดทัศนคติได้- การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ลึก
3. บีบบังคับให้บุคคลกระทำในรูปแบบต่างๆที่แปลกไปจากเดิม - การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกิดจากหลายแหล่งทั้งนี้หมายรวมถึงคน ครอบครัว สื่อ โปสเตอร์ หรือวัตถุ ในปี 1968 แม็คโกวได้พัฒนาขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้น ขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ ความตั้งใจ ความเข้าใจ เทนดิสกล่าวว่าการวินิจฉัยกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเราต้องคำนึงถึงผลที่ว่าใครพูดอะไร ทำอย่างไรกับใคร ประกอบด้วยผลอะไร

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527 : 203) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด โดยการเปลี่ยนองค์ประกอบทางด้านความรู้ความคิด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี ดังนี้

1. โดยการเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์ให้กว้างขึ้น เพื่อให้มีโอกาสได้ทราบถึงผลดีผลเสียของการเกิดทัศนคติต่าง ๆ
2. โดยการถูกชักชวน หรือถูกชักจูงจากกลุ่มหรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้ถูกเปลี่ยนทัศนคติหรือเป็นบุคคลที่ผู้ถูกเปลี่ยนทัศนคติรัก ศรัทธา หรือเชื่อถือ
3. โดยการเปลี่ยนกลุ่ม เมื่อบุคคลไปอยู่ในกลุ่มใหม่ที่มีทัศนคติตรงกันข้ามกับกลุ่มเดิม ถ้าต้องการอยู่ในกลุ่มด้วยความสบายใจ ย่อมต้องเปลี่ยนทัศนคติไปตามกลุ่มใหม่ด้วย
4. นักจิตวิทยา

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ปัญญาอ่อน หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไปที่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นผลให้เกิดหรือเกี่ยวข้องกับความบกพร่องในพฤติกรรมการปรับตัวและปรากฏให้เห็นระหว่างระยะของพัฒนาการ(คาร์ณี อุทัยรัตนกิจ 2538:22)

คำว่าความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไป หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินด้วยแบบทดสอบสติปัญญามาตรฐานและที่ทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล

เด็กบกพร่องทางสติปัญญาสามารถแบ่งได้เป็นระดับดังต่อไปนี้
 เด็กปัญญาอ่อนเล็กน้อย (Mild) หมายถึง เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 50-55 ถึง 70 วัดโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน คือมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 ถึง 3 เมื่อค่าเฉลี่ยของระดับสติปัญญาเท่ากับ 100 และผลการประเมินพฤติกรรม การปรับตัวต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

เด็กปัญญาอ่อนปานกลาง (Moderate) หมายถึง เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 35-40 ถึง 50-55 วัดโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานคือ มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระหว่าง 3 ถึง 5 เมื่อค่าเฉลี่ยของระดับสติปัญญาเท่ากับ 100 และการประเมินผลทางพฤติกรรมต่ำกว่าอายุตามปฏิทิน

เด็กปัญญาอ่อนขั้นรุนแรงและรุนแรงมาก (Severe & Profound) หมายถึง เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับสติปัญญาต่ำกว่า 35 (อรุณช ลิมตศิริ, 2547: 34-35)

ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

เกอูร วงศ์ก้อม (2548 : 21) ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น หากเป็นความบกพร่องประเภทตาบอดมักจะสังเกตได้ง่ายจากการใช้ไม้เท้าขาว หรือการเคลื่อนไหวที่ไม่คล่องแคล่วแต่ถ้าเป็นความบกพร่องตั้งแต่เล็กน้อยจนเกือบตาบอดสนิทนั้นจะสังเกตจากลักษณะต่อไปนี้

1. ท่าทางและการเคลื่อนไหวที่ช้า ไม่มั่นใจในตัวเอง เดินสะดุดและชนวัตถุบ่อยครั้ง
2. การมองสิ่งต่าง ๆ มักจะก้มหรือหยิบขึ้นมาดูใกล้ ๆ ตา หรือมีลักษณะของการเพ่งและหรี่ตา จนผิดสังเกต
3. มองไม่เห็นวัตถุในระยะที่ควรจะมองเห็น
4. มองเห็นสีไม่เป็นไปตามความจริง เช่น สีแดงเป็นสีเขียว หรือสีเขียวเป็นสีแดง เป็นต้น
5. เขียนหนังสือไม่ตรงบรรทัดและเวลาอ่านหนังสือมักจะอ่านข้ามบรรทัด
6. มักจะปวดศีรษะ คลื่นไส้ หรือตาตาเยิ้ม

7. สภาพของตามีอาการผิดปกติและเป็นอยู่เสมอ เช่น มีตุ่มหรือผื่นบนหนังตา ขอบตาแดง น้ำตาลอกหรือน้ำตาไหลเสมอ หนังตาเปลือกหรือขอบตาบวม ขี้ตาหรือกระพริบตาบ่อย และถึงจนผิดสังเกต เป็นต้น

8. กลอกกลิ้งลูกตาไปมาบ่อย ๆ

9. มักจะสับสนเมื่ออ่านหนังสือที่มีตัวอักษรคล้ายกัน เช่น อ-ฮ พ-ฤ บ-ป

เป็นต้น

10. มีความลำบากในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การเรียนหรือการปฏิบัติงาน
เกยูร วงศ์ก้อม (2548 : 22 - 23) สาเหตุของความบกพร่องทางการเห็น
สาเหตุที่ทำให้เกิดความบกพร่องทางการเห็น มีดังนี้

1. สาเหตุจากพันธุกรรม เกิดขึ้นได้ดังนี้

1.1 บิดามารดาเป็นโรคตาสั้นหรือมีตาไม่สมประกอบ เช่น ตาเหล่ ตาเข เป็นต้น ทำให้โอกาสที่เด็กเกิดมาจะตาเหล่หรือตาเขมีมากเช่นเดียวกัน

1.2 บิดามารดาเป็นโรคบางอย่าง ซึ่งสามารถถ่ายทอดไปยังเด็ก ทำให้เด็กเกิดมามีตาไม่สมประกอบ อันอาจเกิดมาจากความผิดปกติของโครโมโซม ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของยีนในร่างกายของเด็ก

1.3 ความผิดปกติของโครโมโซม อันเกิดจากอิทธิพลของสารเคมีและ
สิ่งแวดล้อม

2. สาเหตุก่อนคลอด เกิดขึ้นขณะที่มารดาตั้งครรภ์ โดยเฉพาะสามเดือนแรกขณะตั้งครรภ์ มารดามีอาการดังนี้

2.1 เป็นหัดเยอรมัน มีผลต่อลูกตาของเด็ก เช่น ตาเล็กกว่าปกติ ตาฝ่อ ไม่มีลูกตา ทั้งลูก หรือตาเป็นต้อกระจก ต้อหิน หรือไม่มีตาดำ ตาเหล่ เป็นต้น

2.2 เป็นโรคเกี่ยวกับเชื้อราในเลือด ทำให้เส้นประสาทของตาเด็กเกิดการอักเสบมีผลทำให้เด็กมองไม่เห็นเมื่อคลอดออกมา

2.3 มารดาได้รับเชื้อซิฟิลิส หากเด็กได้รับเชื้อซิฟิลิส มีผลทำให้แก้วตาขุ่น เป็นฝ้าขาว ต้อกระจก ประสาทอักเสบ ตามัว จนถึงขั้นตาบอด

2.4 การคลอดก่อนกำหนด มักมีน้ำหนักน้อย ตัวเหลือง ต้องเข้าตู้อบ เมื่อต้องอยู่ในตู้อบนานมีผลทำให้เด็กตาบอดได้

3. สาเหตุขณะคลอด

3.1 การอักเสบทางช่องคลอดของมารดา ที่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น หนองใน
เชื้อรา เชื้อเริม เป็นต้น

3.2 ได้รับบาดเจ็บจากการใช้เครื่องมือขณะที่แพทย์ทำการคลอด

4. สาเหตุหลังคลอด เกิดขึ้นได้ดังนี้

4.1 ได้รับอุบัติเหตุจากวัตถุหรือสิ่งของ เช่น ลูกคอก มีด ดินสอ วัตถุระเบิด
ประทัด สารเคมีหรือน้ำกรด เป็นต้น

4.2 ประสาทตาไม่ทำงาน ทำให้ตาข้างที่เหล่ไม่ได้ใช้งาน เมื่อนานเข้าประสาทตา
ไม่ทำงาน และจะตาบอดในที่สุด สายตายาวหรือสั้นข้างเดียวใช้งานได้ไม่เต็มทีนานเข้าประสาทตา
ข้างนั้นจะเสื่อม ส่วนอาการหนังตาตกผิดปกติทำให้ตาข้างไม่ได้ใช้งาน มีผลทำให้ประสาทตาเสื่อม
เช่นกัน

4.3 เนื่องมาจากโรคมุมิแพ้ สังกัดจากการคันตา เคืองตา น้ำตาไหล ไม่ได้เกิด
จากการอักเสบอย่างเดียวอาจเกิดจากโรคมุมิแพ้ก็ได้ รวมทั้งอาการแพ้อาหารบางชนิด หรือแพ้ควัน
ธูป เพราะควันธูปมีสารเคมีทำให้ธูปหอมเป็นผลทำให้เกิดโรคมุมิแพ้ได้

4.4 ขาดสารอาหารหรือวิตามินเอ

4.5 เป็นโรคทางตา เช่น ต้อกระจก ต้อหิน มะเร็งที่จอตา ริดสีดวงตา
เส้นประสาทตาบวมหรืออักเสบ เส้นประสาทตาแข็งหรือเส้นประสาทตาฝ่อ ประสาทตาลอกหรือ
จอประสาทตาหลุด จอประสาทตาฉีกขาด เป็นต้น

4.6 โรคทางระบบต่าง ๆ ทำให้เกิดโรคทางตา เช่น โรคความดันโลหิตสูงจะดัน
ให้เส้นเลือดฝอยในลูกตาแตก ทำให้เลือดไหลทะลักเข้าตามีผลให้ตาบอดได้ ต่อมไทรอยด์เป็นพิษ
ทำให้ตาโปนออกนอกเบ้าตา หรือโรคเอดส์อาจลุกลามเข้าไปถึงตาทำให้ตาบอดได้

4.7 โรคเรื้อน เชื้อโรคเรื้อนจะลามไปถึงทุกส่วนของตาจนถึงชั้น
ตาบอด เป็นต้น

เด็กออทิสติก

ASD ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. พีดีดี (PDD ย่อมาจาก Pervasive Developmental Disorder) เป็นกลุ่มที่มีความ
บกพร่องทางพัฒนาการหลายด้าน Pervasive แปลว่า Cutting across different types of

communication สมาคมจิตแพทย์อเมริกัน ได้กำหนดไว้ใน DSM - IV (ย่อมาจาก Diagnosis and Statistical Manual of Mental Disorders) แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ 5 กลุ่มดังนี้

1. Autistic Disorder
2. Asperger's Syndrome
3. PDD - NOS
4. Rett Syndrome (disorder)
5. CDD - Childhood Disintegrative Disorder

1. แต่ละกลุ่มมีลักษณะ อาการเฉพาะดังนี้

1.1 เด็กออทิสติก (Autistic Disorder (AD))

มีคุณสมบัติครบ 3 ข้อ คือ ข้อ ๑, ๒ และ ๓ และต่อไปนี่

I. มีความบกพร่องด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารและพฤติกรรมซ้ำ ๆ โดยมีอาการตามที่ปรากฏในข้อ 1 ต่อไปอย่างน้อย 2 ข้อย่อย จากข้อ 2 และข้อ 3 อย่างน้อยข้อละ 1 ข้อย่อย รวมอาการจากข้อ 1, 2, 3 แล้วมีอาการรวมอย่างน้อย 6 ข้อย่อย

1. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

มีความบกพร่องอย่างน้อย 2 ข้อ ต่อไปนี้

- ก. มีความบกพร่องหลายลักษณะในพฤติกรรม การสื่อสารที่ไม่รู้ภาษา ถ้อยคำ เช่น ไม่มองหน้า ไม่แสดงออกทางสีหน้า ไม่แสดงท่าทางประกอบการสนทนา
- ข. ขาดเพื่อน ความสัมพันธ์กับเพื่อน ไม่ดีเมื่อเทียบกับเด็กอื่นในวัยเดียวกัน
- ค. ไม่ร่วมกับผู้อื่นในการแสดงความสุขสนทนา ความสนใจความสำเร็จ (ไม่นำสิ่งของมาให้ หรือโอ้อวด ไม่ชี้มือไปที่สิ่งของหรือวัตถุ)

2. การสื่อสาร

มีความบกพร่องอย่างน้อย 1 ข้อต่อไปนี้

- ก. ไม่พูดหรือพูดช้า (พัฒนาการทางการพูดล่าช้า) (และไม่พยายามแสดงท่าทางเพื่อสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจโดยใช้ท่าทาง)
- ข. ไม่เป็นฝ่ายเริ่มการสนทนาก่อน (ในรายชื่อพูดได้) เช่น ไม่พูดไม่ถามใครเลย

- ค. ใช้ถ้อยคำซ้ำ ๆ ในลักษณะเดิมและมักไม่มีความหมายสำหรับคนทั่วไป
- ง. เล่นบทบาทสมมุติไม่เป็น เล่นโดยไม่มีจินตนาการ เล่นไม่เหมาะสมกับวัย

3. พฤติกรรมซ้ำ ๆ

มีความบกพร่องอย่างน้อย 1 ข้อ ต่อไปนี้

- ก. สนใจในวัตถุ สิ่งของ หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมากมาเป็นพิเศษและเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ
- ข. ยากที่จะหันเหความสนใจไปทางอื่น
- ค. มีการเคลื่อนไหวอวัยวะบางส่วนซ้ำ ๆ ในลักษณะเดิม เช่น การสะบัดมือ การโยกตัว ฯลฯ
- ง. สนใจเพียงบางส่วนของสิ่งของหรือวัตถุ

II. มีความบกพร่อง หรือมีพัฒนาการล่าช้า ในด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้ ก่อนอายุ 3 ขวบ : ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนทนาและการเล่นโดยใช้จินตนาการ

III. ไม่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเรทท์ซินโครม หรือ CDD

2. กลุ่มอาการแอสเพอร์เกอร์ (Asperger's Syndrome (AS))

กลุ่มอาการแอสเพอร์เกอร์ เป็นกลุ่มที่มีความบกพร่องในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีความสนใจในสิ่งของ / กิจกรรมบางอย่างมากมายและไม่สนใจสิ่งอื่น แสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ แสดงพฤติกรรมแปลก ๆ ส่งเสียงดังเอะอะ พูดด้วยเสียงต่าง ๆ ระดับเดียว ใช้ความคิดแบบจินตนาการไม่เป็น ได้ตอบกับสถานการณ์บางอย่างเกินกว่าเหตุ และมีการเคลื่อนไหวที่แปลก ๆ

เกณฑ์ที่ปรากฏใน DSM - IV สำหรับเด็กกลุ่มนี้ คือ ใช้เกณฑ์เดียวกับเด็กกลุ่มที่ 1 (กลุ่มออทิสติก - AD) ยกเว้นปัญหาในการสื่อสาร กล่าวคือเป็นเด็กออทิสติกที่ไม่มีปัญหาในการพูด เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินกลุ่มแอสเพอร์เกอร์ มีดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

มีความบกพร่องอย่างน้อย 2 ข้อ ต่อไปนี้

- 1.1 มีความบกพร่องหลายลักษณะในพฤติกรรมการสื่อสารที่ไม่รู้ภาษา ถ้อยคำ เช่น ไม่มองหน้า ไม่แสดงออกทางสีหน้า ไม่แสดงท่าทาง ประกอบการสนทนา

- 1.2 ขาดเพื่อน ความสัมพันธ์กับเพื่อน ไม่ดีเมื่อเทียบกับเด็กอื่นในวัยเดียวกัน
- 1.3 ไม่ร่วมกับผู้อื่นในการแสดงความสนุกสนาน ความสนใจ ความสำเร็จ (ไม่นำสิ่งของมาให้ หรือโอ้อวด ไม่มีมือไปที่สิ่งของหรือวัตถุ)
2. พฤติกรรมซ้ำ ๆ
 - มีความบกพร่องอย่างน้อย 1 ข้อ ต่อไปนี้
 - 2.1 สนใจในวัตถุ สิ่งของ หรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมากมาเป็นพิเศษและเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ
 - 2.2 ยากที่จะหันเหความสนใจไปทางอื่น
 - 2.3 มีการเคลื่อนไหวอวัยวะบางส่วนซ้ำ ๆ ในลักษณะเดิม เช่น การสะบัดมือ การโยกตัว ฯลฯ
 - 2.4 สนใจเพียงบางส่วนของสิ่งของหรือวัตถุ
3. ความบกพร่องดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรคในด้านสังคม การประกอบอาชีพ และกิจวัตรที่สำคัญอื่น ๆ
4. ไม่มีความล่าช้าในพัฒนาการทางภาษา (เช่น พูดคำพยางค์เดียวได้เมื่ออายุ 2 ขวบ วลีได้ เมื่ออายุ 3 ขวบ เป็นต้น)
5. ไม่มีความล่าช้าในพัฒนาการด้านความคิดความจำ ไม่มีปัญหาในการช่วยตนเอง พฤติกรรมการปรับตัว (ยกเว้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) มีความสนใจอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่อยู่รอบตัวตั้งแต่วัยเด็ก
6. ไม่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความบกพร่องอย่างรุนแรงเฉพาะด้าน (Specific PDD) หรือ โรคจิตเภท

3. PDD - NOS

คำนี้ย่อมาจาก Pervasive development disorder - Not Otherwise Specified หมายถึงออทิสติกกลุ่มหนึ่งที่มีความบกพร่องทางการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การพัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งด้านการใช้ถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำ แต่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดใช้สำหรับกลุ่มพีดีดี (PDD) ไม่ใช่กลุ่มจิตเภท ไม่ใช่กลุ่มที่มีความบกพร่องทางบุคลิกภาพเป็นออทิสติกที่ไม่เข้าพวก เพราะมีลักษณะเฉพาะเด็กประเภท atypical autistic อยู่ในกลุ่มนี้

4. Rett Syndrome (disorder)

มีลักษณะดังนี้

- 4.1 มีลักษณะทั้งหมดในข้อต่อไปนี้

- 4.1.1 มีพัฒนาการก่อนคลอดและระหว่างคลอดปกติ
- 4.1.2 มีพัฒนาการของการเคลื่อนไหวตามปกติในช่วง 5 เดือนหลังคลอด
- 4.1.3 มีขนาดศีรษะในเกณฑ์ปกติ
- 4.2. มีลักษณะต่าง ๆ เปลี่ยนไปในช่วงของพัฒนาการโดยมีอาการทุกข้อต่อไปนี้
 - 4.2.1 ศีรษะเติบโตช้าลงระหว่างช่วงอายุ 5 - 48 เดือน
 - 4.2.2 ความสามารถในการใช้มือลดลงหรือหายไประหว่างช่วงอายุ 5 - 30 เดือน แต่มีการเคลื่อนไหวมือในลักษณะเดิม ๆ ซ้ำ ๆ ขึ้นมาแทน (เช่น บิดมือ ถูมือไปมาเหมือนการล้างมือในน้ำ)
 - 4.2.3 สูญเสียปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
 - 4.2.4 มีท่าทางการเคลื่อนไหวที่งุ่มง่าม
 - 4.2.5 มีความบกพร่องหรือความล่าช้าในพัฒนาการทางภาษา ทั้งการรับรู้ภาษา และการแสดงออกทางภาษา

5. CDD - Childhood Disintegrative Disorder

เป็นกลุ่มที่มีความบกพร่องในภายหลัง มีลักษณะดังนี้

- 5.1 มีพัฒนาการตามปกติอย่างน้อยในช่วงแรกเกิดจนถึง 2 ขวบในด้านการสื่อสารโดยใช้ภาษาล้อยคำ ไม่ใช่ภาษาล้อยคำ ความสัมพันธ์กับเพื่อน การเล่นกับเพื่อนและพฤติกรรมการปรับตัว
- 5.2 ทักษะอย่างน้อย 2 ด้านต่อไปนี้สูญหายไป (ทั้ง ๆ ที่เคยสามารถทำได้) ก่อนอายุ 10 ปี
 - 5.2.1 ความเข้าใจภาษาและการแสดงออกทางภาษา
 - 5.2.2 ทักษะทางสังคม หรือพฤติกรรมการปรับตัว
 - 5.2.3 การควบคุมการขับถ่าย (ปัสสาวะ อุจจาระ)
 - 5.2.4 การเล่น
 - 5.2.5 การเคลื่อนไหว
- 5.3 มีปัญหาอย่างน้อย 2 ด้าน ต่อไปนี้
 - 5.3.1 ความบกพร่องทางสังคม (การสื่อสารโดยไม่ใช้ภาษาล้อยคำ ขาดทักษะในการผูกมิตร ไม่เข้าใจสภาพทางอารมณ์และสังคมของผู้อื่น)
 - 5.3.2 ความบกพร่องทางการสื่อสาร (เช่น พูดซ้ำ หรือไม่พูด พูดตามครู ไม่ได้ เริ่มสนทนาไม่เป็น สนทนาได้ไม่นาน พูดซ้ำ ๆ คำเดิม เล่นแบบจินตนาการไม่เป็น)

5.2.3 มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ในวงจำกัด เปลี่ยนแปลงยาก มีความสนใจในสิ่งเดิม ๆ ในลักษณะซ้ำ ๆ ในวงจำกัดมีลักษณะการเคลื่อนไหวในลักษณะซ้ำ ๆ แปลก ๆ ไม่รวมถึงกลุ่ม PDD ที่มีปัญหาเฉพาะด้าน โรคจิตเภท

6. กลุ่มที่มีอาการออทิสติกร่วม (Other Autistic Spectrum Disorder)

กลุ่มต่อไปนี้อยู่ในนิยามของ DSM - IV กลุ่มเหล่านี้มีอาการไม่ชัดเจนเหมือนกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มย่อย คือ

1. High Function Autism (HFA)
2. Non - Verbal Learning Disabilities - NVLD
3. Semantic - Pragmatic communication Disorder (SPCD)
4. Hyperlexia
5. ADHD

โดยจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดดังนี้

1. High Function Autism (HFA)

เป็นกลุ่มที่มีความสามารถสูง มีอาการของออทิสติกอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรง เป็นกลุ่มที่ไม่มีอาการบกพร่องทางสติปัญญาร่วมอยู่ด้วย นักวิชาการบางคนกล่าวว่าเป็นกลุ่มเดียวกันกับแอสเพอร์เกอร์ PDD -NOS เพียงแต่เรียกชื่อแตกต่างกันเท่านั้น

2. Non - Verbal Learning Disabilities - NVLD

เป็นกลุ่มเด็กแอลดีที่มีความบกพร่องในการใช้ภาษาด้อยค่า มีปัญหาใน 3 ด้าน คือ

2.1. ด้านการเคลื่อนไหว

- 2.1.1 มีปัญหากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ทำให้เคลื่อนไหวช้า รุ่มง่าม เดินไม่ตรง เดินชนสิ่งของ กลัวการปีนป่าย ขี่จักรยานไม่เป็น เล่นกีฬาที่ต้องเคลื่อนไหวไม่ได้
- 2.1.2 มีปัญหากล้ามเนื้อมัดเล็ก ทำให้คัดกระดาษไม่ได้ ผูกเชือกทรงเท้าไม่ได้ ลายมืออ่านยาก จับปากกา/ดินสอแน่น และจับไม่ถูกวิธี

2.2. ด้านมิติสัมพันธ์ (ระยะห่าง ระยะทาง)

- 2.2.1 เมื่อครูแจกกระดาษให้ ไม่ทราบว่าจะจรดปากกาลงเขียน ณ ที่ใดของหน้ากระดาษ เดินทางไปโรงเรียนไม่ถูก หลงทางบ่อย ๆ
- 2.2.2 บอกชื่อสิ่งต่าง ๆ โดยการท่องจำ เช่น เดินทางกลับบ้านได้ถูกต้อง โดยการท่องจำชื่อต้นไม้ หรือบ้านเรือนที่อยู่ริมทาง

- 2.2.3 ไม่สนใจในรายละเอียด บอกลักษณะรวม ๆ ได้ แต่บอกรายละเอียด ไม่ได้มีปัญหาด้านมิติ ช่อ่งไฟ พื้นผิว

2.3 ปัญหาทางการสื่อสาร / สังคม

- 2.3.1 ไม่สามารถผสมผสานระหว่างการสื่อสารโดยใช้ภาษาถ้อยคำกับการไม่ใช้ภาษาถ้อยคำได้ ทำให้ไม่เข้าใจการสนทนา
- 2.3.2 ต้องการการยอมรับทางสังคม (ตรงกันข้ามกับเด็กแอสเพอร์เกอร์ที่ไม่สนใจที่จะสนทนากับใคร ๆ)
- 2.3.3 เป็นบุคคลนำราคาญในสายตาของผู้อื่น เพราะต้องอาศัยผู้อื่นย่อย ๆ พุดซ้ำ ๆ ในลักษณะเดิม และไม่เข้าใจสิ่งที่คู่สนทนาพยายามจะสื่อสารด้วย
- 2.3.4 คิดเป็นนามธรรมไม่ได้ ได้แต่รูปธรรม มีความคิดว่าทุกสิ่งในโลกนี้ไม่เป็นสีขาวก็เป็นสีดำเท่านั้น ไม่เข้าใจสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในคำพูด หรือในวาทะสนทนา
- 2.3.5 ไม่เข้าใจว่าการสนทนาจะต้องสลับกันพูด ไม่ใช่พูดอยู่เพียงฝ่ายเดียว หรือพูดขัดจังหวะ ทำให้คู่สนทนาคิดว่าเขาเป็นคนที่เอาแต่ใจตนเองมีท่าทางประหลาดและ / หรือ หยาบคาย

3. Semantic - Pragmatic communication Disorder (SPCD)

กลุ่มนี้มีปัญหาในการใช้ภาษาอย่างมีความหมายในตัวของมันเอง (Semantic) กับการใช้ภาษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม (pragmatic) บางทีนักวิชาการเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่า SPLD ปกติ

3.1 เด็ก SPCD (หรือ SPLD) มีปัญหาดังนี้

- 3.1.1 ไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำหรือประโยคบางประโยค
- 3.1.2 ไม่เข้าใจความหมายของคำที่เป็นนามธรรม จำนวนต่าง ๆ
- 3.1.3 อ่านหนังสือแล้วจับใจความไม่ได้
- 3.1.4 ไม่เข้าใจมารยาทในการสนทนา

3.2 ความลำบากดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาตามมาดังนี้

- 3.2.1 ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ ในลักษณะเดิมเพราะไม่เข้าใจสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- 3.2.2 ทำให้เด็กเกิดความสับสนวุ่นวายใจ หากมีสิ่งที่มีมากระทบพร้อมกันหลาย ๆ อย่าง ทำให้เด็กหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้

3.2.3 หลีกเลี่ยงการคบเพื่อน เพราะเพื่อนเป็นผู้ที่คาดเดายากกว่าการคาดเดา
สิ่งของ

3.2.4 ทำงานผิด (การบ้าน) แล้วไม่ยอมแก้

3.2.5 ไม่เข้าใจเนื้อหาของภาษา ทำให้ตนเองสับสนวุ่นวายใจ จึงปฏิเสธสังคม

เด็กกลุ่มนี้มีพัฒนาการในวัยเด็กดังนี้

- เป็นเด็กเลี้ยงง่าย
- มีพัฒนาการทางการพูดช้า อายุ 2 ปี เพิ่งจะพูดได้ 2 - 3 คำ
- เล่นแบบจินตนาการ ใช้ความคิดแบบสร้างสรรค์ไม่เป็น
- การพูดดีขึ้นหากได้รับการบำบัดอย่างถูกวิธี
- มีความจำดี จำตัวเลข ชื่อคน คอมพิวเตอร์ได้ดี แต่ลายมือไม่ดีเลย ทักษะทางสังคมไม่ดี
- พูดเก่งเหมือนนกแก้วนกขุนทอง
- ไม่เข้าใจสีหน้า ท่าทาง และอารมณ์ของผู้อื่น
- บางคนมีปัญหาหากล้ามเนื้อมัดใหญ่และ / หรือมัดเล็ก
- มีท่าทางแปลก ๆ

เด็ก SPLD มีทักษะทางสังคมดีกว่าเด็กแอสเพอร์เกอร์

เด็ก SPLD มีพัฒนาการทางภาษาช้ากว่าเด็กแอสเพอร์เกอร์

4. Hyperlexia

ลักษณะสำคัญของเด็กกลุ่มนี้ คือ การอ่าน เด็กอ่านหนังสือเก่งมาก แต่ยังมีอาการของออทิสติกอยู่บ้าง

อายุ 2 ขวบ จำตัวอักษร ตัวเลขได้หมด หรือเกือบหมด

อายุ 3 ขวบ อ่านหนังสือได้ อ่านเก่งกว่าพูด

อายุ 5 ขวบ อ่านหนังสือคล่องแคล่ว ถึงแม้จะอ่านเก่ง แต่เด็กกลุ่มนี้ก็ยังมีปัญหา

สำคัญ 2 ด้าน คือ

4.1 ด้านภาษา มีปัญหาดังนี้

4.1.1 อ่านด้วยวิธีการจำ จำคำ จำข้อความ

4.1.2 อ่านแล้วจับใจความหรือแนวคิดไม่ได้

4.1.3 พูดข้อความประโยคซ้ำ ๆ ในลักษณะเดิม

4.1.4 ใช้ถ้อยคำไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริง

4.1.5 มีจังหวะ ทำนองในการพูดที่แปลก ๆ

4.2 ด้านสังคม

- 4.2.1 มีพฤติกรรมคงที่ซ้ำ ๆ เปลี่ยนแปลงยาก
- 4.2.2 แสดงความคิดวิตกกังวล
- 4.2.3 มีปัญหาในการคบเพื่อน
- 4.2.4 มีความไม่เข้าใจหลายสิ่งที่อยู่รอบตัว

5. สมาธิสั้น (Attention deficit Hyperactive disorder ใช้ตัวย่อ ADHD)

เด็กสมาธิสั้นส่วนมาก มีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน เด็กกลุ่มนี้อาจจะแตกต่างจากออทิสติกในกลุ่ม PDD ตรงที่ว่าเขาเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของเพื่อนแต่เขาไม่มีเวลาเพียงพอที่จะเอาใจใส่ตรงนั้น เนื่องจากเขามีสมาธิสั้น จึงไม่มีเวลาแสดงความเห็นใจเพื่อน เด็ก ASD จำนวนมากมีสมาธิสั้น จึงทำให้เขาไม่สามารถแสดงอาการใจจดใจจ่ออยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้นาน ผลที่ตามมา คือ เขาไม่เข้าใจสิ่งที่เขาพบเห็น เด็ก ADHD ส่วนมากมีพฤติกรรมดังนี้

- 5.1 ไม่เข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของผู้อื่น
- 5.2 ไม่ใช้เวลาในการคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ
- 5.3 ขาดความเข้าใจในตนเอง
- 5.4 ทำงานได้ดีในสิ่งที่ทำเป็นประจำ เป็นกิจวัตร
- 5.5 เข้าใจกฎเกณฑ์ พอไปประสบสถานการณ์ใหม่ที่มีลักษณะคล้ายสถานการณ์เดิม

ก็ไม่สามารถประยุกต์ใช้ในกฎเกณฑ์เดิมได้

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กออทิสติกมีความบกพร่องในการพัฒนาการหลายด้าน แต่ละคนมีอาการหลากหลายแตกต่างกัน ทั้งในจำนวนด้านและความรุนแรงในแต่ละด้านกล่าวคือ บางคนมีอาการรุนแรง บางคนมีอาการไม่รุนแรงในแต่ละด้านแตกต่างกันไปจะหารูปแบบที่คงที่ได้ค่อนข้างยาก นักวิชาการจึงจัดลักษณะของปัญหาของเด็กออทิสติกในรูปแบบของแถบสี ที่มีสีหลากหลายแตกต่างกันเรียกว่า Spectrum ความบกพร่องของเด็กออทิสติกในรูปแบบของสเปกตรัม อาจสรุปเป็นผังได้ดังนี้

(พดุง อารยะวิญญู 2546 : 2-10)

การเรียนรู้ร่วม

ความหมายของการเรียนรู้ร่วม

การเรียนรู้ร่วมหมายถึง การจัดวางเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนกับเพื่อนที่ไม่มีความบกพร่อง การเรียนรู้ร่วมกับภาษาอังกฤษว่า Integration ถ้าแยกย่อยลงไปอีก Integration หมายถึงว่าเรียนรู้ร่วมบางเวลา ส่วนการเรียนรู้ร่วมเต็มเวลาตรงกับภาษาอังกฤษว่า Mainstreaming (อุบล เล่นวารี. 2542 : 20)

Integration การเรียนรู้ร่วมบางเวลา

Mainstreaming การเรียนรู้ร่วมเต็มเวลา

คอฟแมนและฮัลลาฮันได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ร่วม หมายถึง การให้เด็กพิเศษอยู่ร่วมกับเด็กปกติทั้งทางการเรียนการสอน และสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนการวางแผนทางการศึกษาที่กำลังดำเนินอยู่ และพิจารณาเป็นรายบุคคล Kauffman และ Hallahan (1981 : 1 – 2)

1. Mainstreaming เป็นการจัดบริการทางการศึกษาให้เด็กที่มีลักษณะพิเศษเรียนรู้ร่วมกับเด็กปกติโดยมีข้อกำหนดว่า เด็กที่มีลักษณะพิเศษจะต้องแยกเรียนในชั้นพิเศษหรือเตรียมความพร้อมก่อนถึงเวลาเข้าร่วมเรียน

2. Inclusion เป็นการจัดบริการทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มีลักษณะพิเศษเรียนรู้ร่วมกับเด็กปกติในทันทีโดยไม่มีข้อกำหนดว่า จะต้องแยกเด็กที่มีลักษณะพิเศษเรียนในชั้นพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนส่งเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติ

การจัดการเรียนรู้ร่วมในรูปแบบ Mainstreaming เป็นการจัดการเรียนรู้ร่วมแบบที่นิยมจัดกันมานานแล้ว เพราะสะดวกและไม่มีผลกระทบต่อระบบการเรียนการสอนของเด็กปกติมากนัก แต่มีข้อบกพร่องคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะถูกแบ่งแยกจากเด็กปกติทั่วไป

การจัดการเรียนรู้ร่วมในรูปแบบ Inclusion นั้น เป็นรูปแบบใหม่ของการจัดบริการทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดย จัดให้เด็กที่มีลักษณะพิเศษเข้าเรียนในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติทันที โดยไม่มีข้อกำหนดว่า เด็กจะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อน ซึ่งมีข้อดี คือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถร่วมกิจกรรมในชีวิตประจำวันกับเด็กปกติได้ตลอดเวลาที่เรียนอยู่ในโรงเรียน

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ร่วมหมายถึงการที่จัดวางเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการจัดการศึกษาที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด โดยเรียนรู้ร่วมกับเด็กปกติในสภาพแวดล้อมที่เป็นปกติมากที่สุดและมีการจัดบริการเสริมต่างๆ ให้เด็กในบริบทที่เป็น โรงเรียนปกติให้มากที่สุด

แนวการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วม

ผดุง อารยะวิญญู (2542: 1) กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพผลต้องมีการจัดระบบ เตรียมการ และการวางแผนให้รอบคอบตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น ดังนี้

1. การดำเนินการระดับชาติ ในระดับชาติควรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม คือ

1.1 มีกฎหมายการศึกษาพิเศษรองรับการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุมและทั่วถึง รายละเอียดในกฎหมายควรมีเพียงพอที่จะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษได้อย่างเป็นระบบ กฎหมายควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้ ได้แก่ นิยามศัพท์ต่าง ๆ เช่น เด็กที่มีความต้องการพิเศษ บทกำหนดเกี่ยวกับการที่ให้เด็กพิเศษได้รับการศึกษา บทลงโทษ การบริหารการศึกษาพิเศษ หน่วยงานใดเป็นผู้ทำ ทำอะไรบ้าง ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การทดสอบและการคัดแยกเด็ก การจัดทำหลักสูตรและการเรียนการสอน การประเมินผล บทบาทของบิดามารดา ผู้ปกครอง บทบาทของชุมชน หน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม บุคลากร การกำหนดตำแหน่ง เงินเดือน งบประมาณ การเรียนร่วม หัวข้อที่จำเป็นอื่น ๆ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องระบุไว้ เพื่อให้การศึกษาพิเศษดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.2 มีนโยบายชัดเจน นโยบายในการบริหารประเทศควรมีนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษที่ทันสมัย เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ครอบคลุมขอบข่ายของการศึกษาพิเศษและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ที่ผ่านนโยบายทางการศึกษาพิเศษมีเพียงสั้น ๆ ไม่ครอบคลุม ถ้าสมัยเนื่องจากรัฐบาลและสังคมไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาพิเศษ พรรคการเมืองควรปรึกษาหารือกับนักการศึกษาพิเศษก่อนร่างนโยบายออกมา

1.3 มีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน หลังจากมีกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาพิเศษแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย (โรงเรียนเทศบาล) หรือกระทรวงอื่น ๆ จะต้องปฏิบัติตาม

กฎหมาย หากระเบียบปฏิบัติยังไม่ดีจะต้องออกระเบียบปฏิบัติที่ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ ได้แก่ ความหมายของการศึกษาพิเศษและเด็กพิเศษ

สรุปได้ว่าหลักในการจัดระบบการศึกษาพิเศษให้มีประสิทธิภาพต้องมีการวางแผนให้เป็นระบบ มีนโยบายที่ชัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนร่วม

1. การเรียนร่วมบางเวลา (Integration) หมายถึง การที่เด็กมีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้อาจถูกจัดให้อยู่รวมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน แต่ในบางวิชาซึ่งส่วนมากไม่ใช่วิธิตักษะ เด็กมีโอกาสไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น วิชาพลศึกษา วิชาดนตรี เป็นต้น หรือเด็กอาจมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กีฬา งานแสดงต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น โดยคาดหวังว่าเด็กที่มีความต้องการการพิเศษจะมีโอกาสแสดงออก และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ

2. การเรียนร่วมเต็มเวลา (Mainstreaming) หมายถึง จัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ ตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน เด็กปกติได้รับการเรียนการสอนและบริการนอกห้องเรียนอย่างไร เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ได้รับการเช่นเดียวกัน จุดประสงค์สำคัญของการเรียนร่วมเต็มเวลา คือเพื่อให้เด็กเข้าใจซึ่งกันและกัน ตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกัน ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กปกติจะยอมรับความหลากหลายของมนุษย์เข้าใจว่าคนเราเกิดมาไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกอย่าง ท่ามกลางความแตกต่างกันมนุษย์เราก็ต้องการความรัก ความสนใจ ความเอาใจใส่เช่นเดียวกันทุกคน (อุบล เล่นวารี 2542 : 20)

ปรัชญาของการเรียนร่วม

เป็นที่ยอมรับกันว่า ไม่มีสังคมใดไร้คนพิการ ดังนั้น เมื่อคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเราไม่สามารถขจัดคนพิการออกไปจากสังคมได้ จึงควรเตรียมผู้พิการตั้งแต่เยาว์วัยให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ นักเรียนศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เชื่อว่า การให้เด็กพิการ (ซึ่งในยุคต่อมาเรียกว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ”) ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะช่วยให้เด็กได้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีพพร้อมกันได้ ในสังคมอย่างมีความสุขเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่

รูปแบบการเรียนรู้ร่วม

การเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติอาจกระทำได้หลายลักษณะต่อไปนี้เป็นวิธีจัดการเรียนรู้ร่วมซึ่งปฏิบัติกันอยู่ในหลายประเทศ และประสบความสำเร็จพอสมควร รูปแบบการการเรียนรู้ร่วมมีดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการ เด็กที่จะเข้าเรียนในลักษณะนี้ได้ ควรเป็นเด็กที่มีความพิการน้อย มีความฉลาดและมีความพร้อมในด้านการเรียนตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา การเรียนรู้วิธีนี้ คล้ายคลึงกับวิธีแรก กล่าวคือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษร่วมกับเด็กปกติเต็มเวลา แต่มีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา ครูการศึกษาพิเศษนี้อาจเรียกว่า ครูที่ปรึกษา ครูประเภทนี้ไม่ทำการสอนโดยตรง แต่ให้คำแนะนำแก่ครูที่สอนเด็ก เช่น แนะนำชี้แจงให้ครูที่สอนชั้นเรียนร่วมเข้าใจความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอนตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก และช่วยประเมินผลพัฒนาการในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นต้น

3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ และรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเนื่องจากมีจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก (อาจประมาณ 2-3 คนต่อโรงเรียน) ครูจึงเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่งเมื่อครบสัปดาห์ ก็วนกลับมาสอนเด็กกลุ่มเดิมในโรงเรียนเดิมอีก จึงเรียกครูประเภทนี้ว่า ครูเดินสอนหรือครูเวียนสอน

4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ ครูเสริมวิชาการคือ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในห้องเสริมวิชาการ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้ขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็ก เด็กทุกคนที่เข้ามาเรียนในห้องนี้จะต้องมีตารางเรียนที่กำหนดไว้แน่นอน ครูเสริมวิชาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กและประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การสอนเด็กอาจกระทำเป็นรายบุคคล หรือสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้ และสอนในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นปกติ หรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา นอกจากสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้วครูเสริมวิชาการยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูปฏิบัติในการปฏิบัติต่อเด็กประเภทนี้อีกด้วย

5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ

6. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน และเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นพิเศษตลอดเวลา ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก (อุบล เล่น วารี 2542 : 23)

การศึกษาแบบเรียนร่วม (Mainstreaming)

(วารี ธีระจิตร. 2537 : 15-17) การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย ปัจจุบันยังบริการโรงเรียนพิเศษแก่เด็กพิเศษไม่ทั่วถึง เนื่องจากรัฐไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดตั้งโรงเรียนพิเศษในทุกจังหวัด เพราะค่าใช้จ่ายต่อหัวในการจัดการศึกษาพิเศษสูงมาก และสูงกว่านักเรียนปกติหลายเท่า จึงเป็นเรื่องที่เกินกำลังที่รัฐจะทำได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้นเพื่อไม่ให้เด็กพิเศษที่สามารถเรียนได้เสียโอกาสในการได้รับการศึกษา รัฐจึงเน้นการจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบของการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ซึ่งเราเรียกว่าการศึกษาแบบเรียนร่วม (Mainstreaming) การกระทำเช่นนี้จะทำให้เด็กพิเศษมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

การเรียนร่วมเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอน และด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด

โครงการเรียนร่วมจะสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องพร้อมที่จะสนับสนุนโครงการ
2. ควรจัดการอบรมครูผู้สอน
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรยอมรับหลักการเรียนร่วม
4. บุคลากรในโรงเรียนต้องยินดีที่จะร่วมมือ
5. ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมที่จะสนับสนุน
6. นักเรียนโรงเรียนปกติควรยอมรับเด็กพิเศษที่มาเรียนร่วม
7. ผู้ปกครองทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษควรให้ความร่วมมือ

รูปแบบการจัดเรียนร่วม

รูปแบบที่ 1 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา

การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษลักษณะนี้ จัดให้กับเด็กที่มีความพิการไม่มาก หลังจากเด็กได้รับการบำบัดรักษา หรือฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านที่จำเป็นก็สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ทั้งนี้อาจมีอุปกรณ์ เครื่องมือพิเศษ ช่วยทางการศึกษา เช่น เครื่องช่วยฟัง รวมทั้งการให้บริการแนะแนวแก่ครูในชั้นปกติด้วย ในกรณีด้วยปัญญาเลิศ เด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง และเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ก็สามารถเรียนร่วมในลักษณะนี้เพียงแต่ปรับ โปรแกรมการสอน และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละประเภท

รูปแบบที่ 2 การเรียนร่วมในชั้นปกติ โดยได้รับการบริการพิเศษ

การจัดบริการโดยให้เด็กพิเศษเรียนในชั้นเรียนปกติเป็นเวลา โดยได้รับการบริการต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ได้รับการสอนเสริมบางวิชาจากครูการศึกษาพิเศษ เช่น ฝึกพูด ฝึกให้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม และการเคลื่อนไหว และ โปรแกรมพิเศษของเด็กปัญญาเลิศ เป็นต้น โดยเด็กได้รับการเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

รูปแบบที่ 3 การเรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ

จัดให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องค่อนข้างมาก รวมทั้งเด็กที่มีความสามารถสูงจนไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ควรจัดบริการพิเศษให้ เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด การแก้ไขการพูด การฝึกฟัง ตลอดจนการเพิ่มพูนความรู้สำหรับเด็กที่มีความสามารถสูง เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การจัดโรงเรียนพิเศษ

เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องมาก และไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ครูการศึกษาพิเศษที่สอนจำเป็นต้องมีความรู้พิเศษสอนประจำในโรงเรียนพิเศษ

รูปแบบที่ 5 การจัดการศึกษาพิเศษนอกโรงเรียน

คือการจัดการศึกษาพิเศษ ในโรงพยาบาล สถานพักฟื้น สถานรับเลี้ยงดูเด็กและที่บ้าน เป็นต้น เป็นการจัดให้แก่เด็กพิการทางกายและสุขภาพ หรือเด็กปัญญาอ่อน

การจัดเตรียมเพื่อการเรียนร่วม

ทบทวนมหาวิทยาลัย(2529 : 21-30) กล่าวถึงการจัดเตรียมเพื่อการเรียนร่วมไว้ว่า

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สถานที่ตั้งของโรงเรียน อาคารเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภทในห้องเรียนนั้น

การเลือกและจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนปกติเพื่อการเรียนร่วมนั้น ควรจะพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียน

1.1.1 ไม่ควรอยู่ห่างจากแหล่งชุมชนมากนัก

1.1.2 การคมนาคมสะดวก

1.1.3 การจัดสาธารณูปโภคสะดวก

1.2 อาคารเรียน เป็นตัวอาคารถาวร สร้างถูกต้องลักษณะ อยู่ในสภาพใช้การได้ดี โดยมีแนวการจัดห้อง ดังนี้

1.2.1 ห้องเรียนสำหรับชั้นเรียนพิเศษ มีพื้นที่ตามสภาพการใช้สอยไม่ต่ำกว่า 24-64 ตารางเมตร ทั้งนี้พิจารณาตามจำนวนนักเรียนและสภาพความพิการของเด็ก โดยจัดเป็นสัดส่วน เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างพอเหมาะห่างไกลจากเสียงรบกวน

1.2.2 ห้องบำบัดพิเศษ เช่น ห้องแก้ไขการพูด ห้องกายภาพบำบัด และห้องกิจกรรมบำบัด

1.2.3 ห้องเสริมวิชาการ คือ ห้องพิเศษที่มีสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยเสริมการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และมีครูที่มีความรู้ความชำนาญทางการศึกษาพิเศษประจำอยู่

1.2.4 ห้องน้ำ/ห้องส้วม ควรเพิ่มห้องน้ำสำหรับเด็กที่พิการทางร่างกาย ซึ่งต้องใช้เครื่องช่วยพยุงหรือเก้าอี้ล้อเลื่อนอย่างน้อย 1 ห้องในอาคาร ตั้งใกล้กับห้องเรียน กว้าง 4 ½ ฟุต และลึก 6 ฟุต การถ่ายเทอากาศพอเพียง

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ สำหรับเด็กพิการประเภทหู ตา และปัญญา โรงเรียนอาจใช้ร่วมกับเด็กปกติได้ แต่สำหรับเด็กพิการทางร่างกายควรมีการคัดแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ ดังนี้

1.3.1 พื้น ควรปูด้วยกระเบื้องยาง หรือวัสดุที่ไม่ลื่นสำหรับเด็กพิการทางร่างกายที่ต้องใช้เครื่องพยุงและไม่ค้ำยัน

1.3.2 ทางลาดขึ้น-ลง ยกพื้น หรือบันไดตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป สำหรับเด็กที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนหรือไม้ค้ำยัน และควรมีราวจับอย่างน้อยหนึ่งข้าง

1.3.3 ทางเดิน/ทางเข้าภายใน และภายนอกอาคาร ควรกว้าง 8-12 ฟุต ไม่ควรมีสสิ่งกีดขวางและควรปรับปรุงให้ลาดเชื่อมกับพื้น โดยตลอด เพื่อช่วยให้คนพิการที่ต้องใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนช่วยเหลือตัวเองได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่นมากนัก

1.3.4 ครูภัณฑ์ประจำห้องเรียน โดยทั่วไปใช้ตามเกณฑ์มาตรฐานเหมือนเด็กปกติ สำหรับเด็กที่พิการทางร่างกายควรจัดหาโต๊ะเรียนที่เหมาะสมกับสภาพความบกพร่อง เช่น โต๊ะยื่น โต๊ะเว้า โต๊ะที่ปรับความสูงของเขาได้ สำหรับเด็กที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน

1.3.5 ครูภัณฑ์ประกอบห้องบำบัดพิเศษ ห้องแก้ไขการพูด ห้องกายภาพบำบัด และห้องกิจกรรมบำบัด ควรพิจารณาจัดหาตามความจำเป็นและเหมาะสมกับสภาพความต้องการของเด็กแต่ละประเภท

1.3.6 ครูภัณฑ์ที่เป็นส่วนประกอบจำเป็นอื่น ๆ ในห้องน้ำ/ห้องส้วม ควรมีดังนี้

- 1) ราวจับใกล้โถส้วม ทำด้วยท่อเหล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว (เพราะเด็กพิการจะทิ้งน้ำหนักลงบนราวจับมากเวลาใช้ส้วม
- 2) ถ้ามึนที่ก้นน้ำชำระล้างควรติดในที่สามารถเอื้อมถึงได้ง่าย
- 3) ที่นั่งของโถส้วมแบบนั่งราบ ควรสูง 20 นิ้วจากพื้น สำหรับที่ปัสสาวะชายไม่ควรสูงเกิน 19 นิ้วจากพื้น ถ้ามึนโถส้วมแบบนั่งยองก็อาจดัดแปลงทำเป็นที่นั่งสูงขึ้นและเลื่อนเข้าไปเมื่อจะใช้
- 4) อ่างล้างมือควรสูง 2 ฟุต 4 นิ้ว จากพื้น
- 5) กระจกควรสูง 3 ฟุตจากพื้น ถ้าจำเป็นควรติดกระจกสองระดับ
- 6) กระจกเขี่ยมือและสบู่ ควรอยู่ที่ตำแหน่งที่คนพิการที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนเอื้อมถึง

ถึง

- 7) ประตูห้องน้ำ ควรกว้าง 32 นิ้ว และเปิดออกด้านนอก

การจัดเตรียมบุคลากร

บุคลากร หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่จัดดำเนินการเรียนร่วม ซึ่งได้แก่ บุคคลต่อไปนี้

ผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหาร เป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนร่วมในชั้นปกติประสบความสำเร็จได้ จะต้องได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วมอย่างเพียงพอ เข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายภายในโรงเรียนและจัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานเรียนร่วมให้สัมฤทธิ์ผลได้ โดยจัดให้มีครูต่าง ๆ ตามความจำเป็นเรียงตามลำดับดังนี้

ครูประจำชั้นปกติ นอกจากจะมีความรู้ในด้านการสอนเด็กปกติแล้ว ควรจะได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐานและวิธีการสอนเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นของตน และเข้าใจวิธีการประสานงานกับบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ครูประจำชั้นพิเศษ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สอนเด็กพิการในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาหรือบางเวลา ปรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาในโรงเรียน ครูชั้นพิเศษนี้มีวุฒิหรือได้รับการฝึกอบรมมาทางสาขาวิชาการสอนเด็กพิการ หรือทางการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะ

ครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่มีหน้าที่สอนเสริม เพื่อช่วยให้การเรียนของเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นปกติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามความต้องการและจำเป็น โดยจัดตารางการเรียนการสอนวิชาอย่างสม่ำเสมอ ครูสอนเสริมจะมีห้องเสริมวิชาการสำหรับให้เด็กพิการเข้ารับการช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน

ส่วนครูอื่นๆ เช่น ครูสอนพูด ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูจิตวิทยา ครูสังคมสงเคราะห์ครูผู้ประสานงาน และผู้ช่วยครูนั้น โรงเรียนควรจัดหาให้ตามความเหมาะสมกับความต้องการในการช่วยเด็กที่จัดเข้าเรียนร่วมในแต่ละประเภทได้ หรือจัดให้มีตามสภาพเศรษฐกิจของโรงเรียนและผู้ปกครองตามเหมาะสมหรือทำการอบรมครูที่มีอยู่แล้วให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งได้

การเตรียมนักเรียน

1. การเตรียมนักเรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษ การเตรียมเด็กเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ หากมีการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กได้ดีและสมบูรณ์แล้ว ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการเรียนร่วมจะลดน้อยลง เด็กที่จะเข้ามาในชั้นเรียนร่วมมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.1 เด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อม หรือได้พัฒนาความสามารถมาแล้ว เช่น จากการเรียนฝึกพูดสำหรับเด็กหูตึงใน โครงการจัดการศึกษาขั้นปฐมวัย

1.2 เด็กที่เข้ามาอยู่ในชั้นปกติแล้ว เช่น เด็กที่เข้ามาเรียนตามการศึกษาภาคบังคับ โดยผู้ปกครอง ไม่รู้ว่าเด็กของตนบกพร่องทางสติปัญญา

1.3 เด็กที่ได้รับการส่งต่อ (referral) มาจากหน่วยงานอื่น เช่น จากฝ่ายแพทย์ มูลนิธิหรือสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อเข้าเรียน ฉะนั้นเด็กประเภทที่ 2-3 จึงเป็นเด็กที่ยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการเรียนร่วมมาก่อน สำหรับการเตรียมเด็กทั้ง 2 กลุ่มนี้อาจจะต้องอาศัยการตรวจสอบค้นหาเป็นเบื้องต้นว่า เด็กแต่ละคนมีความพร้อมมากน้อยเพียงไร เพื่อที่จะได้นำมา กำหนดเป็นแผนในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กแต่ละคน โดยใช้แผนการศึกษารายบุคคล การประเมินนั้น อาจจะทำได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การพัฒนาด้านร่างกาย
2. การพัฒนาด้านการศึกษา

3. การพัฒนาด้านอารมณ์สังคม

1. การพัฒนาด้านร่างกาย (Physical Development) สำหรับเด็กที่เข้าสู่วัยเรียนแล้ว หากจะสังเกตจากภายนอกโดยทั่วไปด้วยสายตา อาจเห็นว่าเด็กมีพัฒนาการทางร่างกายสมบูรณ์ดีแล้ว ต่อเมื่อครูหรือผู้ปกครองพบว่าเด็กมีปัญหาในการเรียน ซึ่งพิจารณาจากผลการเรียน ทำให้เห็นว่าเด็กคนนี้น่าจะมีปัญหา เราจึงเริ่มทำการสังเกตเพื่อค้นหาจุดที่ควรจะนำมาแก้ไข โดยเฉพาะพัฒนาการทางร่างกาย ซึ่งเราอาจจะต้องเปรียบเทียบกับพัฒนาการของเด็กปกติ สิ่งที่จะควรสังเกตก็คือ

1.1 การทรงตัว (blancing) เช่น

- 1.1.1 ให้กระโดดขาเดียวตามเส้นตรงบนพื้น
- 1.1.2 ให้เดินสลับเท้าบนเส้นตรงบนพื้น
- 1.1.3 ให้เดินบนแผ่นไม้แคบๆ เหนือพื้นดิน 5-6 นิ้ว

1.2 การประสานงานของอวัยวะ เช่น

- 1.2.1 การกระโดดเชือก
- 1.2.2 การขว้างลูกบอลเข้าเป้า
- 1.2.3 การโยนของลงภาชนะ

1.3 การเขียนแบบ เช่น

- 1.3.1 กระโดดอย่างเดียวกับเพื่อนหรือครู
- 1.3.2 ปฏิบัติตามคำสั่งให้จับอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย
- 1.3.3 เขียนหรือลอกข้อความหรือรูปภาพ

ทั้งนี้ จากการสังเกตจะทำให้ครูได้ทราบว่าพัฒนาการทางร่างกายของเด็กจะพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

2. การพัฒนาด้านการศึกษา เป็นการพัฒนาด้านการเรียนรู้ ความสามารถที่นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ก็มีความจำเป็นจะต้องอาศัยการประเมินเพื่อหาพื้นฐานของความพร้อมของแต่ละ คน เพื่อจะได้นำมาเป็นฐานในการเตรียมความพร้อม ซึ่งควรจะพิจารณาในเรื่อง

2.1 ทักษะเบื้องต้น (basic skills) เช่น

- 2.1.1 รู้จักแยกสีได้ไม่น้อยกว่า 10 สี (ยกเว้นเด็กตาบอด)
- 2.1.2 บอกรูปร่างและนำมาสัมพันธ์กันได้
- 2.1.3 บอกขนาดได้

2.1.4 บอกทิศทางได้ ฯลฯ

2.2 ทักษะการอ่าน (reading skills) เช่น

2.2.1 สามารถอ่านตัวพยัญชนะได้ (ยกเว้นเด็กหูหนวก)

2.2.2 สามารถบอกสิ่งของบางอย่างได้

2.2.3 สามารถอ่านและบอกความหมายง่าย ๆ ได้

2.3 ทักษะตัวเลข (number skills) เช่น

2.3.1 สามารถนับ 1 - 100 ได้

2.3.2 อ่านจำนวน 1 - 100 ได้

2.3.3 เขียน 1 - 100 ได้

2.4 ทักษะในการเขียน (writing skills) เช่น

2.4.1 คัดคำง่าย ๆ ได้

2.4.2 เขียนชื่อตนเองได้

2.4.3 เขียนที่อยู่ของตนเองได้

3. การพัฒนาด้านสังคม (Social Development) ควรจะพิจารณาในเรื่อง

3.1 การรับรู้ทางภาษา (language-receptive) เช่น

3.1.1 สามารถเข้าใจและทำตามคำแนะนำง่าย ๆ ได้

3.1.2 สามารถเลือกวัสดุตามคำสั่งได้

3.1.3, ตอบคำถามง่าย ๆ ได้

3.2 การเข้าใจและโต้ตอบ (language-expressive) เช่น

3.2.1 สามารถพูดติดต่อกันเป็นวลีหรือประโยคง่าย ๆ ได้

3.2.2 สามารถตั้งคำถามง่าย ๆ ได้

3.3 ความเข้าใจเรื่องเวลา (time) เช่น

3.3.1 สามารถบอกเวลาได้

3.3.2 สามารถอ่านเวลาจากนาฬิกาได้

3.3.3 สามารถบอกวันในสัปดาห์ได้

3.3.4 สามารถบอกชื่อเดือนได้

3.3.5 สามารถบอกฤดูต่าง ๆ ได้

3.3.6 สามารถอ่านปฏิทินได้

3.4 การใช้เงินตรา (money skills) เช่น

3.4.1 รู้มูลค่าของเงินไทย

3.4.2 จำประเภทของเงินไทยได้และบอกค่าได้

3.4.3 สามารถซื้อและถอนเงินได้

3.5 การใช้เวลาว่าง (leisure time) เช่น

3.5.1 การดูรายการ โทรทัศน์ ประเภทใด

3.5.2 การฟังวิทยุ ประเภทใด

3.5.3 การอ่านหนังสือ ประเภทใด

ทั้งนี้ ต้องพิจารณาใช้ตามสภาพพิการของเด็ก

หลังจากการประเมินหรือสังเกตแล้ว หากพบว่าเด็กคนใดยังไม่พร้อมในด้านใดก็จะต้องพัฒนาด้านนั้น ๆ ตามเทคนิค กระบวนการ และขั้นตอน อย่างไรก็ตามควรมีการพิจารณาขั้นตอนการเตรียมตัวเด็ก ดังนี้

1. การประเมิน (assessment)
2. การกำหนดโครงการเตรียมความพร้อม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการ และขั้น
3. การประเมินผลความพร้อม (evaluation)

ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนควรจะได้ตระหนักถึงพฤติกรรมของผู้เรียน ถ้าหากพบว่าจะ เป็นอุปสรรคต่อการเรียนหรือการพัฒนาแล้ว จำเป็นจะต้องปรับหรือแก้ไขพฤติกรรมนั้น ๆ เสียก่อน เช่น เด็กที่อยู่นิ่งไม่ได้ หรือมีช่วงความสนใจสั้น ก็จำเป็นต้องใช้กลวิธีในการปรับ พฤติกรรมนั้น ๆ เสียก่อน หรืออาจจะปรับไปในเวลาเดียวกันโดยอาศัยกิจกรรมที่กำหนดได้

3.5 การเตรียมนักเรียนปกติในชั้นเรียนร่วม ความร่วมมือและความเข้าใจกันระหว่างเด็ก ปกติและเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วมก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้โครงการเรียนร่วมประสบผลดี การที่ครูจะสามารถทำให้เด็กปกติและเด็กพิเศษมีความเข้าใจกันนั้น ควรจะได้มีการเตรียมให้เด็ก ปกติเข้าใจและยอมรับเด็กปกติเข้าใจและยอมรับเด็กพิเศษด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

1) จัดกิจกรรมสร้างสถานการณ์จำลองให้เด็กปกติเข้าใจถึงความคับข้องใจ ความไม่ สะดวก และความลำบาก ของผู้พิการที่ไม่สามารถทำอะไรได้เหมือนเด็กปกติ เช่น ถ้ามีเด็กตาบอด จะมาเรียนร่วมด้วยก็ลองให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีผ้าผูกตาไว้ แล้วอภิปรายกันว่าเมื่อทำแล้วมี ความรู้สึกอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น

- 2) เชิญผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กพิการมาพูดให้ฟังพร้อมทั้งให้ดูภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นภาพ บทความ และอื่นๆ ประกอบ ให้เด็กซักถามปัญหาต่างๆ
- 3) จัดนิทรรศการหนังสือและเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กพิเศษไว้ให้ดู ให้เด็กในชั้นเรียน และเด็กทุกคนในโรงเรียนเข้าร่วมดูและซักถามได้
- 4) พาเด็กไปเยี่ยมชมสถานที่ที่มีเด็กพิการ เพื่อให้เด็กได้เห็นสภาพจริง ว่าเด็กพิการเป็นอย่างไร

การเตรียมผู้ปกครอง

1. แนวการดำเนินงาน

การเตรียมผู้ปกครองอาจจะทำได้ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น

- 1.1 ปฐมนิเทศผู้ปกครองก่อนเปิดเรียน
- 1.2 นัดหมายและพบปะเป็นระยะ
- 1.3 จัดประชุมผู้ปกครอง และมีวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับเด็กพิเศษ
- 1.4 จัดส่งเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับเด็กพิการให้แก่ผู้ปกครอง
- 1.5 สนับสนุนผู้ปกครองให้ร่วมกิจกรรมในรูปของอาสาสมัคร
- 1.6 สนับสนุนผู้ปกครองให้รวมกลุ่มตั้งสมาคมครู – ผู้ปกครอง

2. ขอบข่ายของสาระทางวิชาการที่ผู้ปกครองควรรทราบ

- 2.1 สิทธิมนุษยชนที่เด็กพิเศษควรได้รับ
- 2.2 ปรัชญาการศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาที่เกี่ยวกับการเรียนร่วม
- 2.3 แนวทางที่ถูกต้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กพิเศษ
- 2.4 ระเบียบของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษ
- 2.5 แนวการสอน ตลอดจนรูปแบบการเรียนร่วม
- 2.6 แนวการสอนประเมินผลการเรียนของการเด็กพิเศษ
- 2.7 วิธีการปฏิบัติต่อเด็กพิเศษที่บ้าน
- 2.8 ลักษณะทางจิตวิทยาที่สำคัญของเด็กพิเศษ
- 2.9 บทบาทของผู้ปกครองในการให้ความร่วมมือแก่โรงเรียน
- 2.10 รายชื่อสถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานทั้งของเอกชนและของรัฐที่ให้บริการแก่เด็กพิการ

การเตรียมแผนการสอนและโครงการสอน

เมื่อโรงเรียนพบว่า มีเด็กพิการประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งพิการถึงระดับที่ต้องรับบริการทางการศึกษาพิเศษ ก็จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงแผนการเรียนการสอนและโครงการสอนที่จะต้องจัดให้เด็กคนนั้น โดยเฉพาะ โดยปกติเด็กที่ส่งเข้าเรียนร่วมจะต้องเรียนหลักสูตรปกติ เช่นเดียวกับเด็กอื่น ๆ แต่เนื่องจากความบกพร่องของเขาอาจทำให้ไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์บางอย่างได้ เช่น เด็กพิการไม่อาจอ่านออกเสียง อ่านทำนองเสนาะหรือร้องเพลงได้ ขณะเดียวกันเด็กตาพิการไม่อาจวาดภาพ หรือระบายสีได้ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาและปรับหลักสูตรใหม่ โดยการตัดสิ่งที่นักเรียนไม่สามารถเรียนได้ออก และเพิ่มเติมสิ่งที่จำเป็นอื่นๆ เข้าไป เช่น เด็กหูพิการไม่ร้องเพลง ไม่อ่านออกเสียง แต่มาฝึกพูด ฟัง และอ่านริมฝีปากแทน และเด็กตาบอดก็ให้เรียนการปั้นแทนวาดภาพ – ระบายสี เป็นต้น ส่วนเด็กบกพร่องทางสติปัญญาที่มีเชาวน์ปัญญา 50-70 โรงเรียนได้พิจารณาจัดชั้นพิเศษให้ต่างหากนั้นอาจเลือกใช้หลักสูตรสำหรับเด็กกลุ่มพิเศษ (กลุ่ม ก) ซึ่งได้รับอนุมัติให้ใช้เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2520 ได้

อนึ่ง การสอนบางวิชาอาจต้องใช้เทคนิคและเวลามากกว่าปกติ หรือในกรณีที่เด็กจำเป็นต้องได้รับบริการพิเศษอื่นๆ ด้วย การจัดแผนการเรียนรายบุคคล จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะให้โอกาสเด็กได้เรียนตามความสามารถและไปรับบริการพิเศษตามความเหมาะสม

การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์

โรงเรียนควรมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาต่าง ๆ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามความจำเป็นเหมือนโรงเรียนปกติทั่วไป วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนเหล่านี้ เช่น เครื่องกีฬาทุกประเภท อุปกรณ์การเรียนการสอนทุกวิชา เครื่องดนตรี (โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ) เกมที่ใช้ในการฝึกความพร้อมด้านต่างๆ ของเด็ก (แท่งไม้บล็อกรูปทรงเรขาคณิต) แผงติดกระดุม ซิป ภาพตัดต่อ ฯลฯ

สำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่เพิ่มจากเด็กปกติ หรือวัสดุอุปกรณ์พิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง 4 ประเภท ควรมีดังนี้

1 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

- 1.1 ดินสอสำหรับเขียน (stylus) และแผ่นรองเขียน (slate)
- 1.2 เครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์ (braille) ใช้สำหรับนักเรียนเรียนฝึกพิมพ์และสำหรับครู
- 1.3 เครื่องมือเรขาคณิต
- 1.4 กระดานกราฟ
- 1.5 ลูกคิด

16 ไม่ทำสำหรับฝึก ซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องมีไว้ประจำตัว

17 แวนขยาย

ฯลฯ

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องมี ได้แก่

2.1 เครื่องช่วยฟังเฉพาะตัว (hearing aid)

2.2 กระจกเงาสำหรับฝึกอ่านริมฝีปากและฝึกพูด

2.3 เครื่องบันทึกเสียงเพื่อฝึกพูด

2.4 เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ

อุปกรณ์ควรมี

2.5 เครื่องขยายเสียงระบบลูสำหรับห้องสอนพูด

2.6 เครื่องสอนพูดสนามระบบ F.M. (Frequency modulated System)

2.7 เครื่องบันทึกเสียงเป็นภาพคลื่นเสียง

2.8 กระจกสำหรับฝึกพูด (tone bar)

2.9 เครื่องตรวจสอบกำลังแบตเตอรี่

ฯลฯ

3. เด็กที่บกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ

3.1 เก้าอี้ล้อเลื่อน

3.2 ไม้ค้ำยัน

3.3 ไม้เท้า

3.4 ดินสอขนาดใหญ่

3.5 ที่เปิดหน้าหนังสือ

3.6 เครื่องช่วยเดิน

3.7 เครื่องผ่อนแรงต่างๆ ฯลฯ

การเรียนรู้ร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อาจกระทำได้หลายลักษณะสำหรับเด็กเล็กก่อนเข้าโรงเรียนนั้น รัฐอาจส่งครูไปสอนหรือเตรียมความพร้อมที่บ้านในกรณีที่เด็กยังเล็ก หากเด็กอยู่ในวัยอนุบาล เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อมและการฝึกฟัง

ทางการอาจจัดเป็นศูนย์เด็กเล็ก หรือศูนย์การศึกษาพิเศษก็ได้ ส่วนเด็กที่อยู่ในวัยเรียนนั้นอาจจัดกลุ่มนักเรียนดังนี้

1. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นชั้นพิเศษเต็มเวลา มีครูประจำชั้นพิเศษและเป็นผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยเฉพาะ ควรให้เด็กอยู่ในชั้นพิเศษไม่เกิน 3 ปี สำหรับเด็กหูหนวก และ 4 ปี สำหรับเด็กหูตึง หลังจากนั้นแล้วเด็กควรมีโอกาสในการเรียนร่วมบางเวลาหรือเต็มเวลาในชั้นเรียนปกติ

2. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ แต่มีการเรียนร่วมบางเวลา เด็กจะเรียนในห้องเสริมวิชาการ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้น สอนวิชาสามัญ ฟึ่กฟังและฟึ่กพูด ส่วนในชั่วโมงวิชาอื่น เช่น ศิลปะ พลศึกษา เด็กจะไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ

3. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ แต่มีการเรียนร่วมบางเวลา เป็นห้องเรียนเฉพาะสำหรับเด็กประเภทนี้ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้น ทำหน้าที่สอนวิชาสามัญ และมีนักแก้ไขการพูด หรือนักโสตสัมผัสเป็นผู้สอนภาษาการพูดและการฟึ่กฟัง ส่วนวิชาอื่นเด็กอาจไปเรียนร่วมในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ

4. เรียนร่วมเต็มเวลา เป็นการส่งเด็กเข้าร่วมกับเด็กปกติในทุกวิชา แต่อาจมีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือเด็กหากเด็กมีปัญหาในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ

เด็กหูหนวกกับเด็กหูตึงควรแยกชั้นเรียนกัน การจัดชั้นไม่ควรยึดอายุเป็นหลัก แต่ควรยึดความสามารถเป็นหลัก โดยเฉพาะความสามารถทางภาษาความสามารถในการสื่อสาร วิธีสื่อสารความสามารถทางการเรียนวิชาสามัญพฤติกรรมทางสังคม ตลอดจนวุฒิภาวะของเด็ก

หลักในการพิจารณาคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ

การเลือกเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ ควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ ประกอบกับความพร้อมด้านอื่นๆ ประเด็นที่ควรพิจารณามีดังนี้

1. ความสามารถของเด็กทางด้านภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และการสนทนา เด็กจะต้องมีความสามารถในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับใกล้เคียงกับเด็กปกติที่มีอายุในวัยเดียวกันหรือในวัยใกล้เคียงกัน

2. วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรมีความพร้อมทั้งทางด้านอารมณ์และสังคม จึงจะช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินปรับตัวเข้ากับเด็กปกติได้

3. ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติได้อย่างประสบความสำเร็จ ควรต้องมีความตั้งใจในการเรียน มีช่วงความสนใจ

ยาวนานพอสมควร นอกจากนี้เด็กควรเข้าใจคำสั่ง คำอธิบายต่าง ๆ สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของครูได้ถูกต้อง

การเรียนรู้ระหว่างเด็กปัญญาอ่อนที่เรียนได้กับเด็กปกติ

การเรียนรู้ระหว่างเด็กปัญญาอ่อนที่เรียนหนังสือได้กับเด็กปกติจะประสบความสำเร็จเพียงใดหรือประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องของโครงการจัดการเรียนรู้แล้วหาทางแก้ไข
2. การเตรียมเด็กปัญญาอ่อนให้มีความพร้อมก่อนส่งเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติ
3. การพัฒนาเด็กปัญญาอ่อนให้มีทักษะสังคม เพื่อให้เด็กสามารถสร้างสัมพันธ์กับเด็กปกติได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ
4. การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะทำให้เด็กปัญญาอ่อนและเด็กปกติสามารถเรียนร่วมกันได้ โดยที่เด็กปัญญาอ่อนมีโอกาสประสบผลสำเร็จ ในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย
5. การศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กปกติกับเด็กปัญญาอ่อนพร้อมกับหาทางแก้ไข
6. การประเมินความสำเร็จในการเรียนร่วม พร้อมทั้งหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การเรียนรู้ระหว่างเด็กประเภทนี้กับเด็กปกติ

โดยทั่วไปแล้วการเรียนรู้ หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องไม่มากนัก ให้มีโอกาสเรียนร่วมชั้นเรียนด้วยกับเด็กปกติตามสภาพที่เป็นไปได้ แต่สำหรับเด็กที่มีความพิการมาก เช่น เด็กปัญญาอ่อนขั้นรุนแรง ไม่สามารถเรียนในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติได้ ดังนั้นเพื่อพิจารณาจัดการศึกษาให้กับเด็กประเภทนี้ จึงควรคำนึงถึงข้อจำกัดของเด็กเป็นสำคัญ ดังนั้นการเรียนรู้ที่เป็นไปได้คือ จัดเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ ซึ่งเด็กปกติมีอายุในวัยเดียวกับเด็กพิการ การเรียนร่วมในลักษณะแรก (เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปนั่งในชั้นเดียวกันกับเด็กปกติ) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า mainstreaming ส่วนการเรียนร่วมในลักษณะเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนอยู่ในห้องพิเศษตลอดเวลา ทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเด็กในวัยเดียวกัน การเรียนร่วมในลักษณะนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า integration ดังนั้นคำว่า integration มีความหมายครอบคลุมไปถึงการที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนด้วย ในระดับปฐมวัย การเรียนการสอนอาจจะทำที่บ้านของเด็ก โดยให้เด็กอยู่ที่บ้าน ครูจะเดินทางมาสอนเด็กที่บ้านของเด็ก ซึ่งการสอนในลักษณะนี้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษาพิเศษ

การเรียนรู้เป็นผลดีต่อเด็กทั้งสองประเภท กล่าวคือ เป็นผลดีทั้งแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษอาจใช้เด็กปกติเป็นแบบอย่างในการปรับพฤติกรรมของตนเอง ส่วนเด็กปกติก็มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และอาจให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิเศษในการเรียน เป็นการส่งเสริมทั้งสองฝ่ายให้ทัศนคติที่ดีต่อกัน การเรียนร่วมจึงเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน

การเรียนรู้ระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตากับเด็กปกติ

เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตอาจเรียนร่วมกับปกติได้ หากเด็กมีความพร้อมเพียงพอ ความพร้อมที่จำเป็นได้แก่ การเคลื่อนไหว ความสามารถทางภาษาความสามารถที่จะทำงานได้โดยไม่มีการควบคุม ความรู้ตลอดจนทักษะพื้นฐานที่ใกล้เคียงกับระดับชั้นที่เด็กจะเข้าไปเรียนร่วม วุฒิภาวะทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก

หากไม่สามารถเรียนร่วมในชั้นปกติในลักษณะการเรียนร่วมเต็มเวลาได้ก็อาจเรียนร่วมในลักษณะอื่น ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของรัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้องให้กับเด็กประเภทนี้

การเรียนรู้ระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายกับเด็กปกติ

การเรียนรู้ระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายกับเด็กปกติจะประสบความสำเร็จเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การให้บริการที่เกี่ยวข้อง ว่ามีเพียงพอหรือไม่ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
2. การประชาสัมพันธ์ ให้ทุกฝ่ายมีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วม
3. ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ว่าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการ โครงการเรียนร่วมมากน้อยเพียงใด
4. ความพร้อมของสถานศึกษาที่จะให้บริการเรียนร่วมในด้านที่เกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องใช้ การรับส่งเด็ก อุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ รวมไปถึงการปรับปรุงอาคารให้สนองต่อความต้องการของเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
5. ความพร้อมด้านบุคลากร ซึ่งรวมไปถึงครูผู้ช่วยเหลือหรือพี่เลี้ยงเด็กตลอดจนอาสาสมัครที่คอยทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

การเรียนรู้ในแต่ละระดับการศึกษาอาจกระทำได้ดังนี้

1. ระดับก่อนวัยเรียน จุดมุ่งหมายสำคัญของการให้การศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายคือ การเตรียมความพร้อมของเด็กเพื่อการเรียนร่วม เด็กที่ได้รับการเตรียม

ความพร้อมแล้วเท่านั้น จึงจะประสบความสำเร็จในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ความพร้อมที่ควรจะได้รับเตรียมในระดับนี้ ได้แก่ ความพร้อมในการเคลื่อนไหว การช่วยเหลือตนเอง ทักษะทางสังคม และพัฒนาการทางภาษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายควรได้รับการด้านการบำบัดควบคู่กันไป การบำบัดที่จำเป็น ได้แก่ กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด และการบำบัดทางภาษา

2. ระดับประถมศึกษา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อาจเรียนร่วมกับเด็กปกติในลักษณะของการเรียนร่วมเต็มเวลาได้ โดยไม่ต้องการบริการพิเศษเพิ่มเติม เช่น เด็กที่ใช้แขนหรือขาเทียม ซึ่งสามารถใช้แขนหรือขาเทียมได้ดี ระดับสติปัญญาปกติ และไม่มี ความพิการด้านอื่น เด็กประเภทนี้สามารถเรียนร่วมเต็มเวลาได้ เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายอื่น ๆ ก็สามารถเรียนร่วมเต็มเวลาได้ หากเด็กได้รับการเตรียมความพร้อมแล้ว และทางโรงเรียนจัดบริการเพิ่มเติมให้กับเด็ก การพิจารณาจัดเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกตินั้นควรพิจารณาเด็กเป็นรายบุคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถ ความต้องการและความพร้อมแตกต่างกัน

3. ระดับมัธยมศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเน้นด้านวิชาการและพื้นฐานด้านการงานและอาชีพ หากเด็กมีความพร้อมควรให้เด็กมีโอกาสเรียนร่วมเต็มเวลาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เด็กที่จะเรียนร่วม ได้ดีควรเป็นเด็กที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในด้านการเคลื่อนไหว และการประกอบกิจวัตรประจำวัน มีความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น และมีพื้นฐานทางวิชาการ ตลอดจนทักษะด้านพื้นฐานอาชีพใกล้เคียงกับเด็กปกติ อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อาจยังต้องการบริการพิเศษ เช่น การบำบัดทางกายภาพ กิจกรรมบำบัด การแก้ไขการพูด เป็นต้น การพิจารณาส่งเด็กเข้าเรียนร่วมจะต้องพิจารณาความสามารถและความพร้อมของเด็กเป็นรายๆ ไป ทั้งนี้เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถและระดับความพร้อมแตกต่างกัน

การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมกับเด็กปกติ

การจัดเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ นั้น ควรพิจารณาองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. ทักษะคติของเด็กต่อการเรียนร่วม
2. ทักษะคติของครู ผู้ปกครองต่อการเรียนร่วม
3. พฤติกรรมของเด็กตลอดจนความรุนแรงของพฤติกรรม
4. ความสามารถของเด็กในการควบคุมตนเองตลอดจนทักษะทางสังคมของเด็ก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคบเพื่อน การเข้ากับคนอื่น

5. ความพร้อมของครูปกติที่จะรับเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมเข้าเรียนร่วมในชั้น

ปกติ

6. คนร่วมมือจากผู้ปกครองในการปรับพฤติกรรมเด็ก

7. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

เด็กที่จะเรียนร่วมได้อย่างประสบผลสำเร็จนั้นควรเป็นเด็กที่ได้รับการปรับพฤติกรรมแล้ว เด็กมีพฤติกรรมใกล้เคียงกับเด็กปกติ ผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาควรพิจารณาว่า สมควรให้เด็กเข้ารับการเรียนร่วมในลักษณะใด หากเป็นการเรียนร่วมเต็มเวลา เด็กควรมีพฤติกรรมใกล้เคียงกับเด็กปกติ หากเด็กยังมีปัญหาทางพฤติกรรมอยู่บ้าง ก็ให้เรียนร่วมเต็มเวลาได้แต่จะต้องได้รับการแนะแนวและให้คำปรึกษา หรือรับบริการจากครูเสริมวิชาการ

ในบางครั้งเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมจะถูกส่งไปเรียนในหลักสูตรพิเศษ ซึ่งการกระทำเช่นนี้อาจจะทำให้เด็กบางคนมีความรู้สึกว่าคุณกลองโทษ ส่วนครูที่สอนอาจมีความรู้สึกโล่งใจ ที่เด็กเกรงได้ถูกนำออกไปจากชั้นของตน และไม่ยอมรับเด็กคนนั้นกลับเข้ามาเรียนร่วมในชั้นปกติอีก แม้ว่าเด็กจะได้รับการปรับพฤติกรรมแล้วก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กประเภทนี้จะต้องร่วมกันพิจารณาและหาทางแก้ไขต่อไป (ผดุง อารยะวิญญู, 2533 : 22-111)

องค์ประกอบที่จะช่วยให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ

องค์ประกอบที่จะทำให้การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ ประสบผลสำเร็จมี 10 ประการ คือ

1. ครูจะต้องทำงานประสานกันและร่วมมือกันอย่างดีระหว่างครูการศึกษาพิเศษกับครูปกติ
2. หากครูที่สอนเด็กปกติมีปัญหาสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางโรงเรียนครหาทางแก้ปัญหา
3. ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาและพัฒนาได้ ควรมีความตั้งใจในการสอนควรมีการวางแผนการศึกษาอย่างรอบคอบควรจัดการเรียนการสอนให้มีการยืดหยุ่นได้ รวมทั้งขนาดของชั้นเรียนควรยืดหยุ่นตามจำนวน และความต้องการของเด็กควรระลึกว่าพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์ สังคมของเด็กมีความสำคัญเช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. จัดอบรมครูปกติให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. การเรียนร่วมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน
6. มีการประเมินการเรียน ความก้าวหน้าในการเรียนของเด็กอย่างสม่ำเสมอ
7. ใช้แหล่งทรัพยากรจากชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
8. ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและรับรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
9. โรงเรียนควรมีความพร้อมก่อนลงมือจัดการเรียนร่วม
10. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนร่วมควรพิจารณาถึงความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ(อุบล เถ่นวารี, 2542: 27-28)

แนวโน้มการศึกษาพิเศษ

การจัดการศึกษาแต่เดิมนั้น คนพิการไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเนื่องจากผู้ปกครองมักแอบซ่อนเด็กไว้ไม่เปิดเผยให้ใครรู้ ต่อมาเมื่อสังคมพัฒนาขึ้นจึงได้ยอมรับว่าทุกสังคมนั้นย่อมมีคนพิการอยู่ด้วยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และจากการที่ผู้ปกครองใดมอง เห็นความสำคัญว่าไม่สามารถรับภาระในการเลี้ยงดูบุตรที่พิการได้ตลอดชีวิต จึงพยายามส่งบุตรเข้าโรงเรียนเพื่อให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองรวมทั้งอาจจะประกอบอาชีพได้ด้วย ซึ่งจะเป็นการผ่อนคลาภาระของผู้ปกครองลงอย่างมาก

การจัดการศึกษานิสัยแนวใหม่ จึงพยายามนำเด็กพิการออกสู่สังคม โดยมีการเตรียมเด็กพิการให้สามารถอยู่ร่วมกับคนปกติได้ การจัดการเรียนรวมจึงเป็นแนวทางใหม่ทางหนึ่งของการศึกษานิสัยที่ทำให้เด็กพิการมีโอกาสอยู่ร่วมสังคมกับเด็กปกติ ทั้งนี้การจัดการศึกษาอาจทำโดยให้เรียนในชั้นเดียวกันหรือจัดเป็นห้องเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติก็ได้ ซึ่งนับว่า เสนอแนวโน้มที่สำคัญด้านการจัดการศึกษาพิเศษ เพราะสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาด้านการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และเป็นการลงทุนทุกน้อยแต่คุ้มค่ากว่าการจัดตั้งโรงเรียน เฉพาะคนพิการขึ้นมา (ผดุง อารยะวิญญู, 2531: 30)

วิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อการเรียนร่วม

จรรยา สุวรรณทัต (2517 : 38 – 41) ได้ศึกษาทัศนคติของเด็กพิการต่อความพิการและทัศนคติของเด็กพิการและครูต่อกันและกัน ผลการวิจัยพบว่าเด็กพิการแต่ละประเภทมีความต้องการในด้านต่าง ๆ เหมือนกับเด็กปกติ มีความไวต่อความรู้สึกนึกคิดและทำที่ที่ผู้อื่นแสดงต่อคน ส่วนในด้านการยอมรับความพิการเด็กหูหนวกจะยอมรับความพิการ รองลงมาจากเด็กตาบอด สำหรับทัศนคติของเด็กพิการและครูต่อกันและกัน เด็กพิการและครูจะมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน แต่ก็ยังมีครูอีกจำนวนหนึ่งที่แสดงความรู้สึกนึกคิดต่อการสอนเด็กพิการยังไม่น่าพอใจ

เคลเลอร์ (Keller, 1987 : 94 – 95) ได้ศึกษาทัศนคติของบุคลากรการศึกษาที่มีต่อเด็กพิการผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของครูใหญ่ ครูการศึกษาพิเศษและผู้บริหารการศึกษาที่มีต่อเด็กพิการไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูใหญ่มีความเห็นว่าชั้นเรียนพิเศษเด็กพิการไม่ควรแยกจากชั้นเรียนเดิมปกติ แต่ครูการศึกษาพิเศษ และผู้บริหารการศึกษาพิเศษเห็นว่าห้องเรียนสำหรับเด็กพิการในบางครั้งควรแยกจากห้องเรียนสำหรับเด็กปกติ

แม็ธทิวส์(Mathews,1984) ศึกษาทัศนคติของครูต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญาในมลรัฐจอร์เจีย ผลการศึกษาพบว่าครูที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีให้การยอมรับเด็กมากกว่าครูที่มีวุฒิในระดับอื่นๆ หากพิจารณาระหว่างเชื้อชาติแล้วพบว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนได้ให้การยอมรับเด็กที่มีความบกพร่องทางกายและปัญญามากกว่าชาวมาเลเซียเชื้อสายมาเลย์และอินเดีย ครูที่มีพื้นฐานทางการศึกษาพิเศษให้การยอมรับเด็กมากกว่าครูที่ไม่มีพื้นฐานทางด้านการศึกษาพิเศษ หากพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วพบว่าครูส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และยังมีความเห็นว่าการให้การศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญานั้นควรแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดจากเด็กปกติ

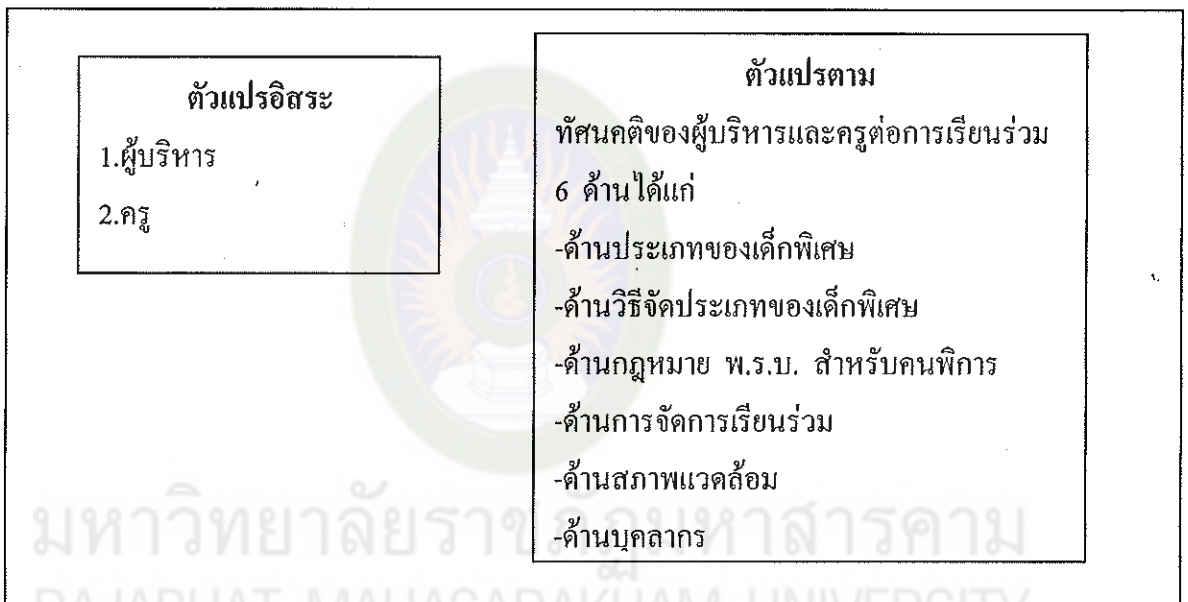
จิรวดี วิจิตรานนท์ (2534: 65). ได้ศึกษาพบว่าครูและผู้บริหารการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กพิเศษ และนอกจากนี้ยังพบอีกว่า ควรให้การสนับสนุนให้เด็กพิการได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพราะรัฐบาลยังให้การสนับสนุนการศึกษาของเด็กพิการไม่ได้เท่าที่ควร

บังอร เหลืองนิมิตรมาศ และคณะ(2535: 1) ได้ศึกษาแบบข้ามกลุ่มโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัย 6 เดือน ถึง 2 ปีของผู้เลี้ยงดูเด็ก และศึกษาความสัมพันธ์กับลักษณะบางประการของผู้เลี้ยงดูเด็ก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่เป็นบิดามารดาของเด็กโดยตรง มารดาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี บิดาของเด็กส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-34 ปี ทั้งบิดามารดาเด็กส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ อาชีพหลักของครอบครัวคือ การทำเกษตรกรรมและรับจ้าง ร้อยละ 69 ของครอบครัวจะมีญาติผู้ใหญ่มีลูก 1-2 คน พบคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กประมาณ 4.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 9 คะแนนซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างปานกลาง คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติและการปฏิบัติในเรื่องเดียวกันนี้ประมาณ 16 และ 12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 และ 16 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก กับปัจจัยบางประการ ได้แก่ อายุของบิดามารดาเด็ก อาชีพหลักของครอบครัว การศึกษาของบิดา มารดา การมีญาติผู้ใหญ่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และการที่พ่อแม่เด็กเป็นผู้เลี้ยงดูเด็กโดยตรง ผู้ดูแลเด็กจะมีคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่ม

อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ส่วนปัจจัยอื่นๆ ไม่พบมีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของผู้บริหารและครูต่อการเรียนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภูมิที่ 1